

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

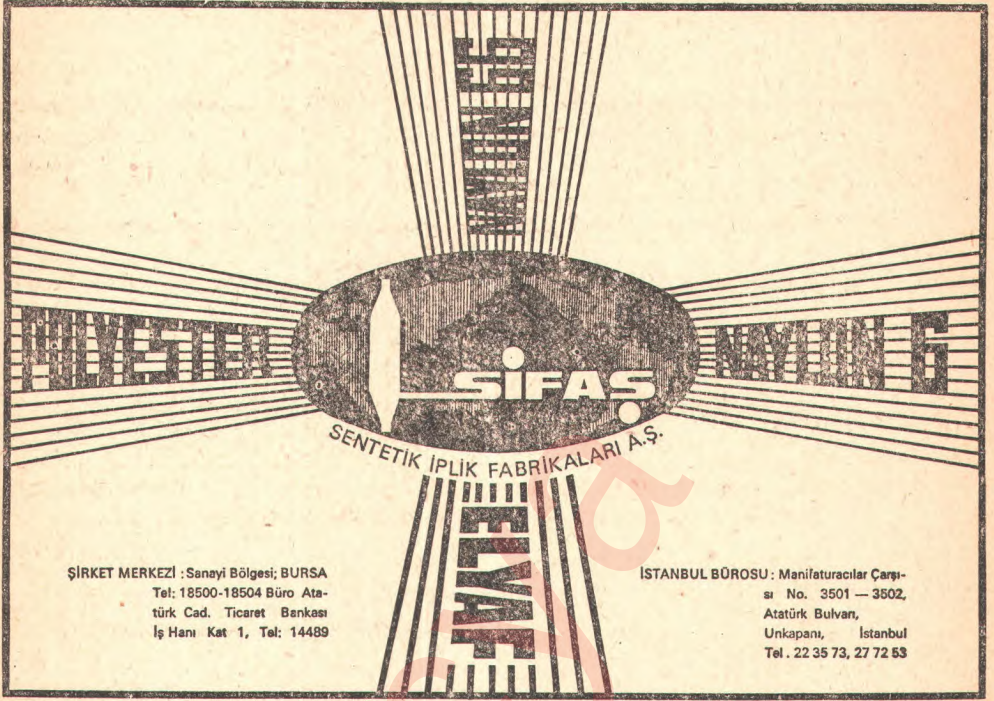
İKTİSAT DERGİSİ

TEMMUZ 1975

SAYI 133

CİLT : 22

500 KURUŞ

SIFAS
SENTETİK İPLİK FABRİKALARI A.Ş.

ŞİRKET MERKEZİ : Sanayi Bölgesi; BURSA
Tel: 18500-18504 Büro Ata-
türk Cad. Ticaret Bankası
İş Hanı Kat 1, Tel: 14489

İSTANBUL BÜROSU : Manifaturacılar Çarşı-
sı No. 3501 — 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul
Tel . 22 35 73, 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi so-
rumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade
edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	.....	1250.— TL.
İç sahife	.....	1000.— TL.
Arka kapak içi	.....	1250.— TL.
Arka kapak	.....	1500.— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimai ve Siyasi felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

CİLT : XXII

TEMMUZ 1975

SAYI : 133

Fiatı : 5 T.L.

Yıllık : 60 - 6 Aylık : 30 TL.

Cemiyet Adına Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Nihat BATUR

Genel Yayın Müdürü : Dr. Metin ÇAĞLAR

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASİMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi	.....	
4. AET karşısında Sanayimiz	.....	Aydın KÖYMEN
14. Vergi güvencesi tedbirleri	.....	Kayhan ARMAĞAN
18. Acaba komünist dünyası ne âlemde	.....	Âli CANMAN
23. Basın bülteni nasıl hazırlanır	.....	Yılmaz ÖZTÜRK
32. Uluslararası altın piyasası	.....	Çev. : Dündar MURADOĞLU
36. Hukuk postası	.....	Âli CANMAN

Derginin Sesi

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız,

Bu sayısıyla 12 nci yayın hayatına başlayan dergimizde biz iktisatçılara düşen konuları daha etkili bir şekilde eleştirmeye çalışacağız. Geçen yıl başlattığımız İktisat Haftasını bu yıl da devam ettirecek ve dergimiz aracılığıyla izleyemiyenlere konuları imkân nispetinde duyuracağız.

Milli ekonomimizin kendine yeter hale getirilmesi, blokların etkisinden sıyrılmış olabilmesi kısacası, güçlü bir ekonominin nasıl oluşabileceğini fakültemiz yetkililerinin ve piyasamızda isim yapmış değerlerin katılacakları oturumlarda tartışacağız.

Dergimizin yeni cildinde Türkiye-AET ilişkilerine bu konuda yetkili kişilerin kalemlerinden yararlanılarak, kalkınan ülkemizin son imkânlarına göre kendi açımızdan yön vermeye çalışacağız. Komşu ülkelerle olan siyasî durumun ekonomik yönden doğuracağı gelişmeleri de gözden uzak tutmaya-

cağız. Türkiye için yeni bir müşterek çalışma ve kalkınma kaynağı olarak, geçtiğimiz yıl önümüze açılan Ortadoğu Ülkeleriyle kurulacak ilişkilerin lehimize gelişmesi bakımından görüşlerimizi en etkili şekilde yansıtmaya çalışacağız.

Çalışan insanlarımızın her sahada değişik açılardan sorunları var. Ancak, bütün bu sorunların başında ekonomik hayatı en geniş şekilde etkileyen sosyalizasyon tedbirleri geliyor. Yarına güvenle bakabilecek, ülkenin fertlerini yaratma çabasında biz iktisatçıların da önerileri olacak. İşte, bu konuları'da eleştiren değerli iktisatçılarımızın yazılarını sizlere İktisat Dergisi olarak sayfelerimizde sunacağız.

Geçen yılın özlü tecrübesinden yararlanarak 2nci İktisat haftası öncesi ve sonrası vereceğimiz konferanslar ve açık oturumlara paralel olarak Türkiye Radyo ve Televizyonlarında da programlarımızın oluşması ayrı bir amacımız!...

İşte sevgili okuyucularımız, ülkemizin temelden kalkınmasını hedef olarak daha yıllar önce dergimizi çıkartırken önerdiğimiz her vilâyetimizin İktisadi tarihini, İktisadi coğrafyasını, bünyesini, turizm imkânlarını, fertlerinin örf ve adetlerini, iş ve işgücü imkânlarını, yeraltı ve yerüstü kaynaklarını, bilhassa bugün iyice açığa çıkan ve değer kazanan kendine yeter olma davamızın gerçekleşmesi bakımından yeniden ele alacağız.

Bütün bu uğraşlarımızın ve çabalarımızın sadece Cemi-

yetimiz ve Dergimiz çevresinde kalmaması bakımından, yetkili kuruluşları da harekete geçirerek Genel bir İktisat Kongresinin toplanmasını amaçlıyoruz!... Bu amacımızın oluşması neticesi büyük arzu ve özlem duyduğumuz ekonomik hayatımızın gidişine istenen yönü verebilecek bir İktisat Şurasının kuruluşunu gerçekleştirebilirsek ne mutlu bize!.....

Sevgi ve Saygılarımızla,

İKTİSAT DERGİSİ

SEVGİLİ OKURLARIMIZ

Cemiyetimizin hazırlamakta olduğu «Kim Kimdir?» adlı kitabımızda İ. Ü. İktisat Fakültesi mezunlarının ad-soyad ve çalıştığı müesseselerini bulacaksınız.

Bu nedenle en doğru neticeye varabilmemiz için lütfen çevremizdeki tanıdığımız İktisatçıların çalışmakta oldukları müesseselerin ünvanları ile arkadaşlarımızın ad ve soyadlarını emniyet genel merkezi adresine postalayınız veya arkadaşları yazmaları için ikaz ediniz.

Bu çalışmaya hep beraber sarılırsak neticeye daha emin ve daha çabuk varılacağı muhakkaktır. İlginize teşekkür ederiz.

A E T Karşısında

Sanayimiz

Yazan : Aydın KÖYMEN

Gümrük vergisi indirimleri sağlamaya başladıkları genel prefinanslar sistemi uygulaması ile de Türkiye'nin AET ye girse de girmese de bir kaybı artık bu gün için prefinanslar sistemi çerçevesinde geçerli değildir, lafı söz konusu değildir. Şimdi başta da belirttiğim gibi ilkönce meselede anlaşalım sonra da kavramlarda anlaşmak lâzım nedir yani sanayileşme filan diyoruz nedir acaba? Gayri safi milli hasılanın içinde sanayi kesimi payının yıllara göre artması sanayileşmemi dir? Acaba ekonomik sektörler arasında sanayi sektörünün öneminin giderek artması sanayileşmemidir? Bu değil

bunun daha özüne inmek lâzım, sanayileşme herşeyden önce ve Türkiye de olduğu gibi tüketim malları üretmek değildir.

Sanayileşme yatırım ve ara malları sanayilerinin kurulup gelişmesi demektir ve sanayileşme bir yandan teknoloji üretiminde itici ve özendirici bir rol oynarken öte yandan da bizzat kendimizin teknoloji yaratması demektir ve sanayileşme dışa bağılılığın azalması demektir. Ve Sanayileşme iç piyasaya dönüklük değil, dışa dönüklük demektir. Dolayısıyla bu kavram üstünde anlaşmak gerekir. Türkiye AET ilişkileri ve sa-

nayi konusu böyle birtakım pazar araştırmalarına da dayanılmaz. Yani Türkiye şunu ürettiyor AET bunu alıyor onu satarız bunu alırız ama bu işler böyle hallolmaz bu kavram üstünde anlaşmamız gerekir. Bunun için herşeyden önce bakalım bu entegrasyona girdiğimiz ülkelerde aramızda ne fark var bunu ortaya koymak lâzım hep söyleniyor bu büyük farklar diye neymiş bu büyük farklar büyük fark olduğunu biliyoruz ama bunun niceliksel ve niteliksel önemi nedir bu farkların bunu ortaya koymak lâzım şimdi miktar rakkam açısından bir karşılaştırma yaptığımızda görüyoruz ki Türkiyede Ekonomik yapı eğer Tarım sanayi ve hizmetler sektörleri içinde sanayi sektörünün daha ileri bir pay alması ileri bir ekonomik yapı olarak tanımlanırsa Türkiye hakikaten çok geridir 1970 yılında Federal Almanya da sanayi kesimi % 54,3 lük bir paya sahip Fransa da % 48 İtalya da % 40 Hollanda da % 41 ve geliyorsunuz Türkiye de % 20.6 büyük iki misli gibi fark fakat bu dediğim gibi sanayileşmenin niteliksel tanımını kabullenirsek bu fark pek öyle önemli değil. Bakalım acaba imalat sanayii dediğimiz orda ve burda imalat sanayii dediğimiz sanayi yapısında ne farklılıklar var. Bakıyoruz imalat sanayii Türkiye de 1972 yılı verilerine göre şu şekilde oluyor tüketim malları sanayii

imalat sanayinin % 46.6 sını kapsıyor. Ara malları sanayii % 39.4 ünü kapsıyor ve yatırım malları sanayii % 14 ünü kapsıyor yatırım malları sanayii içinde de aslında yatırım malı olmıyan kaşık, bıçak, gibi madeni eşya da var tabii bunlar yatırım malı değil, önemini yatırım malı diyebileceğimiz alt kesimlerde makina imalat sanayii yatırım malları sanayii içinde ancak % 15.2 elektrik makinaları elektronik sanayii ile % 14.6 lık bir paya sahip halbuki açıyoruz Federal Almanya yı Tüketim malları sanayii imalat malları sanayii içerisinde % 21.6, ara malları % 41.4 yatırım malları % 37 li bir paya sahip ve içinde de en önemli kesimleri alt kesimleri makina imalat elektrik makinaları ve elektronik oluşturuyor Lüksemburg da bu aynı İtalya da bu böyle Danimarka da yine böyle Hollanda da böyle ve bir de ilginç birşey var tüm imalat sanayi içinde Federal Almanya da makina imalat sanayii payı tüm imalat sanayii içinde % 11.2 iken İtalya da % 8.4 Danimarkada % 8.8 Lüksemburg da % 5.6 ve Türkiye de % 2.2 evet bizde böyle yatırım malları sanayii diye birşey yok dolayısıyla niteliksel tanımı kabullendiğimizde bizde öyle pek sanayi filan da diyebileceğimiz birşey yok. Bir de nicelik olarak karşılaştırmak lazım aradaki farkı iyi ölçebilmek için bakıyorsunuz dev işletme öl-

çekleriyle karşılaşıyorsunuz AET Ülkelerinde entegrasyona girmek istediğiniz ülkelerde örneğin: Federal Almanya da F. Almanya da 1000 den fazla işçi çalıştıran işyerlerinin toplamı, toplam işyerlerine oranı % 26 Belçika da % 24 Hollanda da % 31 Türkiye de % 2.4 cirolara bakıyorsunuz bir Ünilever tekeli karşınıza çıkıyor 5,5 Milyar \$ 1967 yılın da Türkiye nin en büyük sınai kuruluşu olan Ereğli Demir Çelik Fabrikasının cirosu 89 Milyon \$ Fakat daha da önemli teknolojiye bakıyorsunuz ve teknolojiye bakmakta gerekli çünkü Uluslararası ilişkilerde teknoloji gelişme belirlediği üretim teknolojisiyle ülkelerin birbirilerine karşı üstünlük derecesini tayin edici bir rol oynamaktadır. Teknoloji işçi başına katma değer olarak ölçerseniz F. Almanya da 1968 yılında çalışan işçi başına katma değer 9403 \$ Danimarka da 7184 \$ Belçika da 4182 \$ Lüksemburg da 7889 \$ ve Türkiye de 3066 \$ Bu da gösteriyor ki **Türkiye AET Karşısında teknolojik bir açık veren ülkedir.**

Şimdi uzağa gidince sayın hocalarımız daha iyi bilir böyle ayrılıkların, farkların bulunduğu iki grubun ekonomik entegrasyonu klâsik entegrasyon teorisinde bile söz konusu değildir. Çünkü koymuş demişki eşit teknolojiler olacak birtakım var sayımlar var ta...

Adam Smitt den bu yana gelen klasik entegrasyon teorisi ona bile uygun değil ve biz bunu peşinen kabul ediyoruz hani diyoruz ki, biz 1990 da İtalya nın bu günkü durumuna yani böyle kısa zamanda çok da geliştireceğiz yok böyle birşey 1990 da İtalya nın bugünkü durumuna ulaşmak şartıyla biz böyle bir entegrasyona giriyoruz bir de çok önemli bir nitelik biliyorsunuz gelişmiş ülkeler gelişmiş ülkelerle işbirliği yapıyor. Daha doğrusu bu son yıllarda gelişmiş ülkelerdeki büyük tekeller yine gelişmiş ülkelerdeki büyük tekellerle işbirliğine giderler fakat müşterek bir amaç için işbirliğine giderler. Bu amaç ta az gelişmiş ülke pazarlarını ele geçirmek Dünya pazarlarını ele geçirmek yani hiçbir büyük tekel üretimin A'sından başlayıp Zsine kadar olayı götürmez gider başka bir tekelden alır bunlar müşterek bir üretim içinde Dünya pazarlarını ele geçirmek için işbirliği yaparlar. Fakat dünyada bile gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasındaki işbirliği vardır. Bu gelişmiş ülkelere az gelişmiş ülkeler arasında ki işbirliği doğruyu sonuçlar ise, Şöyle : Montaj az gelişmiş ülkede, dışa bağımlılık az gelişmiş ülkede iç piyasaya dönüşlük az gelişmiş ülkede. Az gelişmiş ülke ile gelişmiş ülke arasındaki ekonomik işbirliğinin bu günkü somut sonuçlarıdır. Ve baki-

yorsunuz Türkiye ye sayın Manisalı'nın bir makalesinde belirttiği gibi girdi çıktı açısından imalat sanayiinin en önemli bölümünü oluşturan sektörlerde ki bu tüm sanayinin % 23-24 ünü oluşturuyor Erol Manisalı bu 23-24 lük orana montaj sanayii damgasını vuruyor ve saymış buzdolabı çamaşır makinası taşıt araçları elektronik parçalar bunlara montaj sanayii denir. Evet Türkiye de bunlar montaj sanayiidir. Bir niteliği de bu sanayiler öyle bir dışa bağıllık gösteriyorlar ki makinaönden geliyor ham madde oradan geliyor monte edilecek parçalar oradan geliyor ve size böyle teknoloji üretmek filan olur da yok çünkü bir de lisans patent anlaşması yapıyorsunuz. Diyor ki bunu kullanacaksınız o teknoloji orada 20 yıl önce terk edilmiş dolayısıyla çağdaş endüstride çağdaş sanayide rantabl olmayan bir teknoloji bunu kullanacaksınız. Ve ayrıca bu lisans patent anlaşmalarına da kısıtlamalar koyuyor elimde örnekler var diyor ki ihracatı şu ülkelere yapamazsın, Şu ülkeye ihracat yapman için benden izin almalısın şu kadar kapasite kurabilirsin daha fazla artıramazsın hatta kapasiteni % bilmem kaç oranında kullanırsın böyle bir iş birliği ve böyle bir sanayii az gelişmiş ülkelerde ortaya çıkıyor. Biz buna montaj da demiyoruz da çünkü montaj böyle yan-

lış filan anlaşıyor yeni bir isim veriyoruz örtülü ithalat sanayii doğru yapılan olay ithalat başka birşey değil.

Şimdi acaba Türkiye bu dışa bağımlı montaj niteliğindeki örtülü ithal niteliğindeki sanayisi ile ortak pazara nasıl girecektir? Rekabetmeyi tasarladığı sanayi ve bu dışa bağımlı montaj niteliğindeki sanayi yaratan ona ihrac etliği sermayesi yaptığı patent anlaşmaları ile kendisine bağımlılıkla ve Türkiye'nin bağımsız ve sağlam temelli bir sanayi yapısına kavuşmasını engelliyen dev türösleşmiş bir sanayi değilmi.

Türkiye bu sanayi yapısıyla bu sanayi yapısına kendisini iten ülkelerle bir entegrasyona nasıl girecektir. Nasıl rekabet etmeği düşünecektir. Ve nasıl olup ta o başta saydığımız gerçek sanayileşme denen şeyi gerçekleştirecektir. Efendim AET politik bir olaydır deyip herşeyden önce politik bir olaydır deyip bu için içinden pek kolay sıyrılamaz. Çünkü adeta politik bir olaydır. Ama ekonomik bir olaydır da ekonomi bilmi insanların yaşamıyla uğraşır yani ekonomik bir olay olan bu olgu tarladaki ırgatı fabrikadaki işçiyi Sanayiın başındaki işvereni ve tüm ülkenin insanlarını ilgilendirir dolayısıyla olay herşeyden

önce ekonomiktir. Ekonomik açıdan irdelenmesi tartışılması ve ekonomik açıdan değerlendirilmesi ön planda gelmektedir. Bir de Türkiye AET ilişkileri acaba bu katma protokol zamanına kadar falan nasıl olmuştur. Ve katma protokol bir mucuze yaratacaktır. Bu ilişkileri değiştirecek midir, bunu görmek lazım, tabii ki Türkiye AET'ye girmekte ihracatında hacim bakımından önemli artışlar sağlayacaktır. Ancak acaba bu artış Türkiye'nin gerçek anlamda sanayileşmesini hızlandıracak bir araç olacaktır yoksa bu hedefe ulaşmasını köstekliyecek bir nitelik mi taşıyacaktır, bu soruya cevap verebilmek için bakalım Türkiye AET dış ticaretini bu zamana kadar nasıl geliştirmiş ne imiş 1961 yılında Türkiye'nin toplam ihracatı için AET'nin payı % 42,46 sanayi mamüllerinin payı ise % 10,38 1965 de 44,39 luk bir paya sahip AET ülkeleri Türkiye ihracatı içinde bunun içinde sanayi mamullerinin payı % 19,82 ve 1973 de AET'nin Türkiye ihracatı içindeki payı % 46,39 Sanayi Ürünlerinin bu ihracatı içindeki payı da % 20 bakıyorsunuz iyi bir de gelişme var % 10,38 den % 20'ye çıkmış yeterli değil ama hani ümitli bir şey fakat bakıyoruz sanayi ürünü denilen şeylere zeytinyağı, şeker, küspe, pamuk ipliği, ferro krom, bakır alarınları, kükürt hılasası borik a-

sit bir de yapılan yabancı sermaye işbirliğinden dolayı montajcı firmaların göstermelik olarak kendi ana firmalarına sattıkları mallardır. Sanayi malları olarak işte bunlar şimdi bu ticaret Türk sanayini nasıl etkiledi acaba bugüne kadar. Ve bundan sonra nasıl etkiliyecektir. Bir kere kaynak dağılım açısından etkilemiştir. Türkiye Allaha şükür 1973 yılında pamuk ipliği üreten büyük bir ülke olmuştur. Türk sanayi pamuk ipliği üretmek demek anlamına gelmektedir. Acaba Pamuk ipliği üretmekle Türkiye gerçek anlamda sanayileşme noktasına nasıl ulaşacaktır. Ve Türkiye'deki tüm imkânlar bu çarpık dış ticaret yapısı dolayısıyla aslında sosyal yararı daha büyük yatırıma yönelmemiştir. Pamuk ipliğine yönelmiştir. Mensucata yönelmiştir. Fakat makinaya elektrik elektronik sanayine bu dış ticaret yapısı dolayısıyla yönelme imkanı bulamamıştır kısıtlanmıştır. Çünkü pamuk ipliği işleniyor pamuk ipliği satıcağın ama ihracatı arttıralım bütün fonları bütün kaynakları pamuk ipliğine akıtalım sonunda pamuk ipliği fiyatları düşürülür ve siz bugünkü pamuk ihracatı ve pamuk ipliği ihracatı sorunuyla da karşı karşıya kalırsınız tek mala bağımlılık yaratır bir de ithalat yapısına bakıyoruz Türkiye ithalatı içinde 1961 de % 43,81 lik bir paya sahipken AET 1973 yılında bu pay %

55 e çıkmıştır. Ve bu payın içinde de en büyük payları Brüksel tarife cetvelini 84.85.87 ci maddelerinde sayılan yatırım maddeleri yer alıyor. 1961 yılında Türkiye'nin AET den toplam ithalatı içinde sanayi mamulü bu saydığım 3 fasılın toplamı % 39,58 iken bu pay 1970 yılında % 55e çıkmıştır. Demekki biz şeker satıyoruz küspe satıyoruz pamuk ipliği satıyoruz karşılığında da makina alıyoruz motor alıyoruz. Ayrıca ilginç olan biz bu ithalat yapısını bu yatırım mallarına dönük ithalat yapısını büyük kısıtlamalarla sağlamışızdır. İthal Kotaları tesbit etmişizdir, ithalata yasaklamalar getirmişizdir vergileri yükseltmişiz. Şimdi açıvereceğiz kapıları indireceğiz gümrükleri vergileri kaldıracacağız o zaman nasıl olacak acaba bu ithalat yapısı? Kapılar açılınca makinalarla birlikte bu sefer tüketim mallarını piyasaya girecek ve Türkiye Avrupa ekonomik topluluğunun tüketim malları ithalatçısı ülkesi durumuna mutlaka gelecektir. Hele kısaca değineceğim katma protokoldeki hükümleri gördükten sonra bundan başkasını beklemek olanaksızdır. Katma protokol aslında Ankara anlaşması denen metnin bir devamıdır. İş Ankara anlaşmasında başlamıştır. Ve Ankara anlaşması denen metnin bir devamıdır. İş Ankara anlaşmasında başlamıştır. Ve Ankara anlaşması Türkiye tarihi

içinde daima hüsrarla sonuçlanmış İki serbest ticaret denemesinden sonra ki biri 1838 de Osmanlı İmparatorluğu ile İngiltere arasında denen bir serbest ticarettir. İkincisi Lozan dolayısıyla uygulanan serbest ticarettir. 3 cü ser ticaret denemesine sokmaktadır. Hem de kimler dünyanın en güçlü sanayi topluluğu ile birlikte bir serbest ticaret denemesine sokmaktadır. Oysa katma protokol Ankara Anlaşmasından hem de öncüsü ve omurgasıdır. İş Ankara anlaşmasında başlamıştır. Acaba katma protokol Türkiye AET ilişkilerine özgü bir meta mıdır yani iyi niyetle söyliyenerin dediği gibi üstünde uzun uzun tartışılmış Türkiye'nin çıkarları bütün ağırlığıyla masanın ortasına konmuş da böyle mi ortaya çıkmış bir metindir.

Bakıyoruz katma protokolle Roma anlaşmasını karşılaştırmıyoruz. Roma anlaşması o gelişmiş 6 AET Ülkesini entegrasyona sokan anlaşmadır aynı düzeyde veya yaklaşık düzeyde olan altı ülkeyi entegrasyona sokmuştur. Bakıyoruz Katma protokolün 26 maddesi aynı Roma anlaşmasının 26 maddesi ve 19 maddesi katma protokolün Roma anlaşmasındaki esaslar üzerinde kurulmuş 4 maddesi Roma anlaşmasında öngörülen durumları önermiş, 6 maddesi Roma anlaşmasındaki esasların uygulanması-

nı öngörüyor. Arıyoruz, arıyoruz katma protokolün, yani az gelişmiş Türkiye ile Gelişmiş AET ülkelerini entegrasyona sokan katma protokolün kendisine özgü madde sayısı sadece 9. Acaba yani mantık olarak bırakalım ekonomik düzeyi refahı hepsini acaba mantık olarak bu kadar büyük farklılıklar olan ülkeler aarsında entegrasyon yaratañ anlaşmada böyle Roma anlaşmasına göre bir farklılık gerekmezmiydi bunun kendine göre bir anlaşma olması gerekmezmi? Dolayısıyla katma protokol ana çizgileri itibariyle Ankara anlaşmasıyla belirlenen ve AET nin anayasası niteliğindeki Roma anlaşmasına tam bağımlılık gösteren bir metindir Şimdi katma protokolün dış ticarete ilişkin hükümlerini Sayın Manisalı değindi ben de kısaca değineceğim şöyle bir göz atmak lâzım 7,30 ve 21 ci maddelere baktığımız zaman bundan sonra yeni gümrük vergileri koyamazsınız. Yeni miktar kısıtlamalarına gidemezsiniz. Başlangıç noktası yani ürkiye artık bundan sonra Türkiyenin ekonomik kalkınmasını hızlandırma sanayileşmesini istenilen yönlere yoğunlaştırma amaçlarıyla olsa bile yeni gümrük vergileri koymak miktar kısıtlamalarına gitmek olanağı olmayan bir ülkedir. Daha açık bir deyişle ithalat politikasının yeni gereklere göre yeniden düzenlemesi bağımsız Türkiye

organlarının elinden alınmıştır. Diğer maddeler gümrük vergilerinin mevcut gümrük vergilerinin ve miktar kısıtlamalarının hangi dönemlerde % de kaç oranlarda düşürüleceğini ve ortak gümrük tarifesi'nin nasıl uygulanacağını ortaya koymak yani mesele şu ilkönce bundan böyle katma protokolle birlikte neye gümrük vergisi ve miktar kısıtlaması yoktur. Mevcut Gümrük vergilerinin miktar kısıtlamaları da tettrici olarak azaltılacaktır. Fakat deniliyor ki bu kadar üzüntüye kapılmayın 22 yıllık ve 16 yıllık iki liste vardır ve Türk sanayinin önemli kalemleri 22 yıllık liste içinde korunma altına alınmıştır yani bu önemli kalemlerde önemli üretim konuları 22 yıl sonra AET Rekabetiyle karşılayacaktır. Bakalım bu türk Sanayinin korunmasını öngörülen maddeleri nelerdir? Neyimiş bu maddeler. Bunları kısaca görelim birkere bu maddelerin büyük çoğunluğu tüketim mallardır. Bu tüketim mallardır. Bu tüketim malları içinde AET rekabetine karşı korunması Türkiye'nin sanayileşmesi için gerekli görülen bir bölümü ise şunlar: Rahibe yakaları, basit süsler, göğüslükler, kolluklar, korseler bileklik sütyenler, diz bağları, maşonlar omuz ve göğüs vatkaları, keçeden şapka taslakları, keçeden diskler ve üstüvaneler kuş tüyleri kalem tüyler ve aksamı yapma çi-

çekler yapraklı dallar yekpare veya açılıp kapanan el yelpazeleri, takma saç sakal bıyık lüle ve perçemler Türkiye de olmıyan işlenmiş sedef ve fildişi mamuleri işlenmiş kemik ve mamulleri fırça cinsinden eşya bisikletler makinalı atlar pedallı çocuk otomobilleri yapma bebekler sosyete oyunlarına mahsus sürpriz eşyası, Atlı karıncalar salıncaklar, seyyar hayvan sergileri seyyar tiyatrolar, yazı ve resim işleri böyle gidiyor. Şimdi bu liste her okunuşunda gülünür ve her okunuşunda gülünüyor ama burada bir özleyişimizi hatırlamakta yarar var güleriz ağlanacak halimize. Bu liste hakikaten b özleyişi tam yerine oturtan bir liste. Buna karşılık korunmasına gerek duyulmayan korunması Türkiye'nin sanayileşmesi için gerekli olmıyan mallar listesine bir gözatalım yani 12 yıllık 12 yıl sonunda rekabete açılacak mallar listesine bir gözatalım buhar makinaları, uçak motorları, denizmotorları, ambalaj sanayi makinaları komple soğutma tesisleri ve bunların aksam ve parçaları sondaj ve delme makinaları buldozerler grayderler ve böyle gidiyor sinema optik elektronik yani bunların korunması 22 yıl içinde korunması Türkiye'nin sanayileşmesiyle uzak yakın bir ilişkisi yoktur. 22 yıllık listeye değil de 12 yıllık listeye konmuştur. Şimdi daha çok böyle sözü uzatmadan bu

iki listenin karşılaştırılması katma protokolün uygulanan dönemi sonuna Türkiye'nin nasıl bir sınaî yapıyla karşılaşacağını nasıl bir sınaî payla ortak pazara tam üye statüsüne gireceğini açıkça ortaya koymaktadır. **Katma protokol bununla da kalmamakta Katma protokol Türkiye'deki vergilemeye Türkiye'deki mevzuatada, Türkiye'deki devlet tekellerine dahi karışacak hükümleri bünyesinde barındırmaktadır.** Ve demektir ki, bunlar AET Ülkeleri ortak hükümleri ortak mevzuatlarına uymadığı taktirde mutlaka değiştirilecektir. Biraz gelişmiş ülke bir gelişmiş ülkeler topluluğu ve Türkiye nin kalkınma isteyen sanayileşme isteyen Türkiye'nin mevzuatı onların mevzuatına uydurulacaktır. Bir de yerleşme hakkı fiaları var onu da uzun uzun okumaya gerek yok Bununla da Türkiye nin artık kapıları Sayın İnan ın şikayetçi olmadığı yabancı sermaye teşvik kanununda daha da çok yüksekte AET sermayesine açılacaktır. Bunun karşısından Türkiye ne elde edecektir? Türkiye işçilerin serbest mübadelesinden yararlanarak Almanya da Brüksel de Belçika da Holanda da, Fransa da işçi çalıştırma hakkını elde edecektir. Bu bir hak değildir. Üzünülecek birşeydir. Türkiye öyle durumdaki işçilerin orda çalışması ni elde edilmiş bir yarar elde e-

dilmiş bir çıkar olarak görmektedir. Ben sözü fazla uzatmayacağım yalnız son olarak katma protokolde Türkiye lehine sağlanan tavizler denen iki önemli maddeye değineceğim :

Efendim deniyor ki, Türkiye böyle kademeli bir biçimde gümrük vergilerinin miktar kısıtlamalarını kaldırırken katma protokol uygulamaya girmesiyle birlikte AET Ülkelerinde bütün gümrükler bütün kısıtlamaları Türkiye çıkışlı malara karşı kaldırılmıştır ve bütün pazar bizimdir. Şimdi bunun taviz olabilmesi için ilkönce bu ülkelere satılacak malın olması gerekir Makina satabilirsen Elektrik makinası elektronik teçhizat optik malzeme bunlara filan satabilirsen o zaman bu birşey ifade eder. Ama AET Türkiye den pamuk almıştır pamuk ipliği almıştır Tütün almıştır. Bunu almaktadır devam edecektir. Zaten ihtiyacıdır. Zaten alacaktır. Dolayısıyla gümrüklerin indirilmesi Türkiye açısından bir taviz olarak kesinlikle göremeyiz. Fakat o kadar da güzel saptanmışki. Denmiş petrol ürünleri pamuklu dokuma pamuk ipliği bu uygulamanın dışındadır Bakıyorsunuz Türkiye de sanayi diye saydığımız öğündüğümüz ihracat içinde önemli paya sahip olan sanayilerde bu uygulamadan vareste tutulmuş. Bir de 60 ıncı

madde var. Bu madde şöyle aynen okuyacağım müsaade ederseniz.

Türk Ekonomisinin bir faaliyet sektörünü veya dış mali istikrarını tehlikeye düşürecek ciddi bozukluklar ortaya çıkar veya Türkiye'nin bir bölgesinde ekonomik durumun bozulması şeklinde bir şüphe belirlirse Türkiye Gerekli korunma tedbirlerini alabilir. Bu tedbirler ve bunların uygulama usulüleri ortaklık konseyine geciktirmeksizin bildirilir. Aynı hak AET Ülkelerine de tanınır ve şöyle de bir kısıtlama getirilmiş. Bu fıkralardaki hükümlerin uygulanmasında ortaklığın işleyişini en az aksatacak tedbirler öncelikle seçilmelidir. Bu tedbirler ortaya çıkan güçlüklerin giderilebilmesi için gerekli ölçüyü hiç bir şekilde aşmamalıdır. Ve bir dördüncü fıkra bu birinci ve ikinci fıkraların uygulanması sonucu alınan tedbirler üzerinde ortaklık konseyine danışmalar yapılabilir. Şimdi

Türkiye'nin meselesi bir ekonomik faaliyet sektöründeki bozukluk veya bozuk olmamaklık değil, Türkiye'nin meselesi yeni ekonomik sektörler kurmaktır gerçek sanayi yönelmek gerçek sanayi sektörlerini kesimlerini geliştirmek yoksa mevcut bir sektörde bozukluk olursa böyle bir yarar fayda sağlamak değil Türkiye'nin meselesi değişiktir. Ayrıca diyorki bakın ciddi bozukluklar ortaya çıkar ve dış mali

istikrarını ülkenin tehlikeleye düşürecek bozukluklar ortaya çıkar. Nedir bunun kıstası yani ciddi bozukluğun kıstası nedir? Dış mali istikrarı dengesizliğe götürecek bozukluğun kıstası nedir bu kıstasa yoktur maddede ve ayrıca deniyonku bu maddeye göre alınan tedbirler ortaklık konseyinde danışılabilir. Yani ortaklık konseyinde üye ülkelerden binisi çıkabilir Türkiye nin almış olduğu bir tetbiri getirebilir. Bunu eleştirebilir bunun yalnız olduğunu ciddi bozukluk olmaktan alındığını dış mali istikrar bozulmadığı halde alındığını söyleyebilir ne olacak, yani herhalde ortak

lık konseyi bir kara varacak dolayısıyla burada bir taviz niteliğinde değildir. Dolayısıyla **Türkiye son kararlar ortak pazara girmekte özellikle katma protokolle birlikte bir sürü şey vermiş fakat bunun karşılığında sanayileşmeden vazgeçmiştir.**

---

[*] Bu yazı Sayın Aydın Köymen'in konuşmacı olarak iştirak ettiği 9-14 Aralık 1974 tarihleri arasındaki I. İktisatçılar Haftasındaki konuşmasıdır.

İKTİSAT FAKÜLTESİ DEKANLIĞINDAN DUYURU

Fakültemiz mezunlarından diplomalarını almayanların Fakülte Kalemine müracaatları rica olunur.

Vergi

Güvencesi

Tedbirleri

Kayhan ARMAĞAN
Maliye Bakanlığı
Gelirler Kontrolörü

1939'da İstanbul'da doğmuştur. İlk, Orta ve Lise eğitimini yine İstanbul'da yapmıştır. 1964 Ekim'de İktisat Fakültesinden mezun olmuştur. Halen Maliye Bakanlığında Gelirler Kontrolörü olarak görev yapmaktadır.

«Devlet Tanrının yeryüzündeki temsilcisidir.

Vergi alacağı ise Tanrısal bir borçtur.»

Amaç ve Tanımlar

Vergi kamu hizmetlerinin zorunlu kıldığı harcamalar için devletin doğrudan doğruya veya dolaylı bir şekilde siyasi güç ve baskı altında vatandaşlardan topladığı ekonomik kıymetler olarak tanımlanmaktadır. Bu tarif içinde yer a-

lan ekonomik kıymet tanımından para kelimesi veya bunun kapsadığı diğer ölçüler anlaşılmalıdır. Verginin alınabilmesi için herhalde bir konusunun var olması gereklidir. Bu konu vergilerin maddi ve terminolojik yönden birbirilerinden ayrılması için zorunlu niteliktedir. Öte yandan vergi konusu deyiminde belirlenen hususlar ise fiil, vakıa, para gibi ekonomik kıymetlerdir. Kısaca değinmek istersek «üzerinden vergi alınan herşey o verginin konusudur». Örneğin vergi güvencesi tedbirlerini mevzu olarak seçtiğimiz Gelir Vergisinde konu gerçek şahısların gelirleridir.

Vergi Alacağı ve Güvencesi

Tüm vergilerde vergi konusu ile vergi yükümlüsünün belirli ilişkileri sonucu vergi alacağı doğar. Bu alacağın doğmasının vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın meydana gelmesi yanısıra hukuki durumun kesinleşmesine de bağlı olduğu bir gerçektir. Hukukun düzenleyici ve hakkı yaratici etkisi verginin doğuşunda açıkça görülmektedir. İşte devlet ve kamu örgütleri lehine doğmuş olan vergi alacağının yükümlü tarafından belirli biçim ve süreler içinde ödenmesi ile bu süreç tamamlanmış olur. Yukardaki açıklamalar ve anlatım içinde vergi güvencesi tedbirleri kamu yararına doğmuş olan vergi alacağının bir başka deyişle yükümlüğünür gerçek usulde beyan etmiş olduğu vergi borcunun verginin doğmuş olduğu konunun tamamından oluşmuş olup olmadığını denetim yönünden önsel, pratik ve masrafsız tedbirlerdir.

Vergi İncelemesi ve Maliyeti

Yükümlülerin gerçek usulde beyanlarının denetiminin vergi incelemesi yolu ile tetkikinin maliyetli ve mükellef yönünden ise külfetli bir işlem olduğu düşünülürse vergi güvence tedbirlerinin

zorunlu, vazgeçilmez nitelikte tedbirler olduğu bir kez daha ortaya çıkar. Gerçekten de Vergi Usul Kanunu'nda belirtildiği üzere vergi incelemesinin «Her hal ve takdirde vergi incelemesine yetkili Maliye Müfettişleri ve Muavinleri ile Gelirler Kontrolörleri ve Stajyer Gelirler Kontrolörleri» ile yine «vergi incelemesi yetkisi ile donatılmış Hesap Uzmanları ve Muavinlerince» çoğunlukla yürütüldüğü ve yine sayısal yönden bu kuruluşların kolaylıkla arttırılamayan kapasitesi ile yalnızca Gelir Vergisinde mükellef adedinin milyona doğru süratle büyüdüğü gözönüne alınırsa bu işlemin güç ve alternatif yönden pahalı olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenlerle vergi güvenlik tedbirlerinin pratik, masrafsız ve külfetsiz olması sebebiyle uygulama alanında geçerliliği artmakta ve tatbikat bu yönde geliştirilmektedir.

Vergi Güvenlik Tedbirleri

Vergi güvencesi tedbirleri vergi mevzuatımız içinde yer almakta olup anlatım kolaylığı yönünden iki bölümde incelenebilir.

1 — Otomatik Denetim Usulü

2 — Vergi Güvenlik Tedbirleri

Otomatik Denetim Usulü mükellefler arasında kendiliğinden

kontrolun sağlanmasına yol açan bir denetim şeklidir. Bu usulde bir yükümlü için gelir olan unsurun bir diğeri için gelirden indirilebilen gider olması, amacın sağlanması yönünden yeterlidir. Bu nedenledir ki kanun koyucu Vergi Usul Kanunu'nda ispat edici kâğıtları mükellefler yönünden biri için gelir olan unsurun bir diğeri için gider olarak tevsiki hususunda mecburi nitelikte vesikalar olarak öngörmüştür. Örneğin taraflardan biri mal veya hizmet karşılığı aldığı bedeli küçük göstermiş olsa veya hiç göstermemiş bulunsa karşı tarafın maliyeti bu nedenle azalacağından geliri aynı oranda yükselmiş olacaktır. Bu durum ise geliri gerçek dışı yükselecek yükümlünün herhalde direnmesine yol açacaktır.

Ancak Gelir Vergisinin bütün ekonomik faaliyetleri ve geliri elde edenlerin tamamını kapsayacak bir yaygınlıkta olmayışı nedeniyle otomatik denetim usulü gerektiği şekilde işleyememekte ve kendisinden umulan faydayı sağlayamamaktadır.

Vergi Güvenlik Tedbirleri otomatik denetim usulünün uygulamada yetersiz olması sonucu tatbikatta önem kazanmaktadır. Özellikle vergi mukavemetinin artması, vergi dürüstlüğü'nün topluma gerektiği şekilde anlatılamıyarak benimsen-

memiş olması, işletmelerde muhasebe düzeninin yalnızca vergi kanunları gerektirdiği için kurulmuş olması gibi sosyal ve ekonomik etkenler vergi alacağının geniş ölçüde kaçırılmasına yol açmakta ve vergi ziyaa uğratılmaktadır. Tüm bu etkenler yükümlülerin vergi beyanlarının tetkiki için defter ve kayıtlar dışında masrafsız ve külfetsiz bir denetim şekli olan vergi güvenlik tedbirlerine ihtiyacı arttırmakta ve bu tedbirlerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Halen 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nda yer alan vergi güvenlik tedbirleri şöyle sıralanabilir :

- 1 — Ortalama Kâr Haddi Esası
- 2 — Tarımda :
  - a) Asgari Ziraî Kazanç Esası
  - b) Asgari Ziraî Vergi
  - c) Ekim Sayım Beyanı
- 3 — Gider Esası
- 4 — Servet Beyanı
- 5 — Verginin Açıklanması

Vergi Denetim usullerinden herbiri ayrı açılardan yükümlünün beyanının gerçeğe yakınlık derece-

sini tesbitte kolay, pratik ve masrafsız bir tedbir olarak yararlı olmaktadır. Bu tedbirleri bir diğer yazımızda dolaylı şekilde inceleyeceğimizi gözönüne alarak sonuca değinelim.

Sonuç ;

Vergi güvencesi ile ilgili tedbirlerin mükelleflerin beyanlarının gerçeğe uygunluk derecesini tesbitte yararlı olduğu bir gerçektir. Ancak bu tesbitte en önemli fak-

tör pratik, masrafsız ve kolayca sonuca erİştiren bir tedbir olmasından daha çok denetim ve gözetim niteliğinin mükelelçe benimsenmiş ve inanılmış bir vergi dürüstlüğüne yol açması ve kamu alacağının bu güvence tedbirlerine ihtiyaç hissedilmeksizin ödenmesinden doğmaktadır. Bu çeşit tedbirlerin yapıcı etkisi ise toplumun vergi dürüstlüğüne ve vergi ödemeyen öğünceğine erişme derecesinde toplumsal bir başarı olarak aranmalıdır.

Acaba Komünist Dünyası Ne Alemde ?

Ünlü Sovyet bilgini Andrei Sakharov'un müthiş ithamlarla dolu bir televizyon röportajından bölümler...

İsveç Radyo-Tv'si eski Moskova muhabiri **OLLE SENHOLM**'den

Çeviren : Âli CANMAN

«Hatırlayacaksınız, Başkan Nikson'un geçen yıl 27 haziranda Moskova'ya yaptığı ziyaret, Rusların büyük bilim adamlarından Andrei Sakharov'un Sovyetler Birliğindeki 10.000 siyasî tutuklu için açlık grevine başladığı tarihe rastlar. Sovyet H bombasının babası sayılan bu ünlü bilgin, memleketinin içinde bulunduğu ağır baskı rejimine ve özgürlük ötesi hayata daha 1960 lardan beri baş kaldırmış olduğu

halde, tevkif edilmeyişini, ya da bir akıl hastanesine gönderilmeyişini bilimsel çalışmalarına borçludur. Kendi deyimi ile «üstün imtiyazlı» olarak her türlü avantajlardan yararlandığı ve çok yüksek maaş aldığı halde 1973 yılında İsveç televizyonu ile yaptığı röportajda ülkesinin rejimini her zamankinden daha acı bir dille eleştirmekten asla çekinmemiştir. Maamafih bu hareketi Kremlin için bardağı taşıran damla olmuştur. Aynı zamanda basın onu «kapitalist ayaklarla tozlu yolda yürümek» ve «vatanını çamura batırmak»la suçlamıştır. Bilim Akademisindeki meslekdaşları ona bir kınama cezası verdikleri gibi K. G.B. tarafından da sorguya çekilmiştir. Bugün hayatta oluşu ise dünya kamuoyunun dikkatini üze-

rinde toplamış olmasından ve Kremlindeki otoritelerin henüz nâzik safhada bulunan Doğu-Batı ilişkilerindeki dengeyi bozmak istemeyişlerinden başka bir şey değildir.

Halen Sakharov hürriyetinden mahrum edilmiş değilse de artık her türlü imtiyazlarını kaybetmiş durumdadır. Bilim çevrelerine girmesi yasaklanmıştır, ayrıca kendisi gibi ailesi de devamlı kontrol altındadır.

SORU : Bay Sakharov, sizce Sovyet toplumunun en tenkit edilecek tarafları nelerdir?

CEVAP : Her halde, özgürlük olmayışı, rejimin bürokratik bünyesi ve müthiş derecede saldırgan ve bencil bir sınıfın oluşturduğu bir hükûmetin sadece halihazırdaki sistemi yürütmekten başka bir gayesi olmayan mantık dışı davranışları. Ayrıca, sanırım dikkatli gözlemcilerin de gözünden kaçmamıştır bu, halka sağlanan toplumsal yararlar gerçek olmaktan ziyade hayalidirler. Batılılar, bize çok defa derler ki : «Şüphesiz, rejiminizin birçok kusurları var, fakat hiç değilse sağlık hizmetlerinden bedava yararlanıyorsunuz.» Aslına bakılırsa, bu hizmetler birçok Batı memleketlerindekiinden daha «bedava» değildirler. Zira onlardan hem daha

az masraflıdırlar, hem de nitelikleri daha düşüktür. Bizim eğitim sistemimiz de öyledir, ıslahı için çok şey gerekir ve öğretmenlerin durumu yürekler acısıdır.

SORU : Bugünün Sovyet toplumunda haksızlıkların ağır bastığı fikrinde misiniz?

CEVAP : Evet, hem de fazla siyle. Meselâ şehirlerle kırsal yerler arasında. Kollektif çiftliklerdeki köylüleri ele alın, bunların dahil de geçerli pasaportları olmadığı için şefleri izin vermedikçe bir yere kımıldayamazlar, çivilenmiş gibidirler adetâ. Buna karşılık, Moskova ile diğer büyük şehirlerin, gerek medenî ihtiyaçlarla yaşama konforu ve gerekse kültürel hayat bakımından imtiyazları vardır. Hele dahilî pasaport sistemi bu nispetlilikleri ve farkları daha belirgin hale getirmektedir.

SORU : Parti üyeleri ne gibi imtiyazlardan yararlanırlar?

CEVAP : Bu imtiyazlar meslekî hayatta olduğu kadar özel hayatta da pek çoktur. Mühim sayılacak yönetim mevkilerini yalnız Parti üyeleri işgal edebilirler, fabrika direktörü, baş mühendis vesaire gibi. İstisnaları vardır, ama çok azdır. Ayrıca böyle mevkilerde olanların birçok avantajlarının yanı sıra da-

ha ciddî sağlık bakımları da olur. Üstelik bir çeşit gizli teşkilât onlara malların hem en iyisini, hem de daha az pahalı olanını satar. Bu nedenle onların ellerine geçen ücretlerle satın alma güçleri hakkında tam bir fikir sahibi olmak imkânsızdır.

SORU : Bu gibi anormallikleri önlemek için sizce ne yapılmalıdır?

CEVAP : Bu konuda herhangi bir şey yapmak imkânına sahip olmakla bir şey yapmaya gayret etmek mecburiyetinde olmak biribirinden farklı iki ayrı şeylerdir. Bana kalırsa, yapılacak pek bir şey yoktur. Niçin mi? Çünkü sistemde derin bir yerleşmişlik olmuştur. Bir rejimde özgürlük azaldığı nispette «tutuculuk» artar.

SORU : Dış dünya da mı bir şey yapamaz?

CEVAP : Dış dünyanın takındığı tavırlar hakkında pek bilgimiz yok. Belki bizde oynanan oyunun kurallarını normal karşılıyordur. O vakit yollar tıkalı demektir. Fakat hiç şüphesiz, olanlara başka bir açıdan da bakmak mümkündür: öyle ki, elli yıldan beri içine itilmiş olduğumuz tecrit halinden artık çıkmaya başlayışımız bile olumlu sonuçlar getirebilir; bununla beraber bu kurtuluşun ne şekilde gelişeceğini önceden kestirmek çok zordur.

SORU : Peki, Sovyet Rusya'daki akımlar için ne düşünüyorsunuz?

CEVAP : Bazı şeylerin gelişmekte olduğu muhakkak, fakat o kadar belirsiz ve gizli bir şekilde olmaktadır ki, bunları bir ilerleme veya kayda değer bir değişiklik saymak için vakit henüz erkendir. Biz de biliyoruz ki, bizimki kadar geniş bir ülkede eksiksiz bir tamamiyet olamaz, ama muhtelif halk kesimleri arasında yeterince haberleşme ve temaslar olmayışı yüzünden her yerde nelerin olup bittiğini bilmeğe de hemen hemen imkân yoktur.

Yine meselâ biliyoruz ki, Sovyetler Birliğinin yöresel bölgelelerinde milliyetçilik eğilimleri gittikçe kuvvet kazanmaktadır. Fakat her özel durum için bunların olumlu, ya da olumsuz olduklarını tayin etmek kolay değildir. Ukrayna gibi yerlerde milliyetçilik cereyanı demokrasi için mücadele fikrine sıkı sıkıya bağlıdır. Aynı durum Baltık memleketleri için de söz konusudur tabii oralarda millî ve dinî faktörler de demokrasi özlemleri kadar rol oynar.

SORU : Bugünkü sistemde iyiliğe doğru bir gidiş var mıdır yoksa Sovyet toplumunu köklü bir değişikliğe mi tâbi tutmak gerekir?

CEVAP : Bir toplumun yeniden baştan başa kurulması düşünülemez, zira daima geçmiş ile gelecek arasında bağıntıları muhafaza etmek lâzımdır. Değişiklikler tedricen olmalıdır, aksi halde memleketimizi büyük bir yıkım bekler; zaten böyle bir şey daha önce başına gelmişti.

SORU : O halde ilk varılacak hedef ne olmalıdır?

CEVAP : Kanaatimce, bizim sistemimizi kendi öz imkânları içinde ıslah etmek kabil değildir, ya da pek az mümkün olabilir ancak. Her şeyden önce, bizim, esas itibarıyla antidemokratik ve memleket için son derece zararlı bir çılgınlıktan başka bir şey olmayan ideolojik bünyemizden vazgeçmemiz gerekir. Dış dünyadan kendimizi tecrit etmemiz, sovyet vatandaşlarının Sovyetler Birliği haricinde seyahat etmelerinin yasaklanması hayatımızın üzerinde kötü tesirler yapmıştır. Özellikle bu durum, memleket sınırları dışına kişisel veya ulusal nedenlerle çıkmayı arzu eden kimseler kadar kâlanlar için de çok feci olmuştur. Bir memleket ki sizi dış ülkelere gitmekten veya oradan gelmekten meneder, o memleket, kelimenin ifade ettiği anlamda bir memleket değildir.

SORU : Gerçekleştirilmesi gereken diğer ilerlemeler neler olmalıdır?

CEVAP : Bizim tekelci devlet sosyalizmimiz her türlü ferdî teşebbüsün yok olmasına yol açmıştır. Bu bilhassa devletçilik rejiminin bütün ağırlığıyla kendini hissettirdiği büyük endüstrilerde daha çok belli olur. Her çeşit girişimlerin ve biraz bağımsızlık kokan kıpırdanışların kontrol altında olması yaşayış tarzı üzerinde müthiş yıkıcı oluyor; bunun meydana getirdiği can sıkıntısı ve üzüntü tahammül edilemeyecek kadar fazladır.

Şu halde bizim devlet teşkilatımız daha az gizli, daha açık ve daha güven verici olmalıdır. Tek parti sistemi çok katıdır. Gerçekten bazı halk demokrasilerinde -zâhiren de olsa- görüldüğü gibi, sosyalist bir ekonomik düzen çok partili sistemle katiyen bağdaşmaz diye bir şey de yoktur.

Genel serbest seçimler zarurîdir, şu şartla ki adaylar fazla olmayacaktır. Basın da bir reform ister. Halen gazetelerimiz öyle bir aynılık içindedirler ki, bunları inanılır bir haber kaynağı saymağa imkân yoktur. Meselâ bazı olaylar arasında kurdukları ilişkiyi anlaya-

mazsınız bile. Şu duruma göre basın Sovyet hayatının yanıltıcı bir aynısıdır.

Fikir hayatına gelince, bu memlekette böyle bir şeyin olmadığı söylemek kâfidir. Aydın rolü saçma bir şekilde donmuş kalmıştır ve maddî bakımdan bir ameleden daha avantajlı değildir; çok kere aydınlar ideolojik alanda eğitime tâbi tutuldukları bir husus met havası içinde yaşarlar. Bazı meslekler, meselâ öğretmenlik, fazla itibarlı değildirler. Aydınlarımızın mâruz bırakıldıkları bu düşmanlık dolayısıyla mesleklerinde dar bir ihtisaslaşma olur ve bazen çifte bir hayat sürerler. İşlerinde ayrı, evlerinde ayrı. Bununla demek istiyorum ki, mesleklerinin başında başka evlerinde ve yakın dostlarının yanında başka «düşünürler». Tabii bu hal onları iki yüzlü yaparken, bir yandan da onlardaki ahlâk duygusunu ve yaratıcı kabiliyetleri dumura uğratar. Hümanistler bu durumdan teknisyenlerden fazla üzüntü duyarlar, zira kendilerini hep bir çıkmaz sokakta hissederek ederler. Edebiyatımız meselâ, sö-

nük ve son derece resmîyetlidir. Bir kelime ile buram buram can sıkıntısı kokar.

SORU : Fakat madem ki, Sovyet sistemine inanıcınız yok ve mademki ıslah olacağından da ümitsizsiniz, peki neden bu kadar çalışıyorsunuz?

CEVAP : İnsanın daima ideallerini dile getirmeğe ve onları gerçekleştirmek için önünde bir yol olmasa bile, hiç bir vakit gözden kaybetmemeğe ihtiyacı vardır. İdealsiz her şey bir yıkıntı ve karanlıktan ibarettir.

Kaldı ki, bundan bahsetmeğe kendini mecbur hissetmek de mutlaka ümidi olduğu anlamını taşımaz. İnsan tamamen ümitsiz olur da yine konuşur, çünkü susmak elinden gelmez.

Not : Bu röportaj yüzünden Olle Stenholm Rusyadan hudut harici edilmiştir.

Basın Bülteni Nasıl Hazırlanır?

Yılmaz ÖZTÜRK

Bu yazı, üyemiz AJANS 70 Reklamcılık firmasının kurucusu ve yöneticisi Sayın Yılmaz Öztürk'ün Türk Sevk ve İdare Derneğinin düzenlediği 2-6 Temmuz 1975 tarihlerinde İstanbul Hilton'da yapılan «Halkla İlişkiler» Seminerinde yaptığı konuşmasının notlarıdır.

Büyük firmaların üst düzeyde yöneticilerinin katıldığı seminerde arkadaşımızın konusu : Basın Bülteni Nasıl Hazırlanır?

---

1 — Giriş :

Halkla ilişkiler, üzerinde kolay konuşulacak bir konu izlenimi veriyor ilk bakışta. Üstelikte kolay anlaşılır ve uygulanabilir sanılan bir konu. Çok kişinin halkla ilişkiler konusunda söyleyeceği geçerli birkaç söz de olabilir. Her zaman için olması da gerekir aslında. Fakat rastgele kullanılacak bir araç olmadığı halkla ilişkilerin uz-

manlığını gerektiren bir konu.

Halkla ilişkiler uzmanı, her şeyi en iyi bilmek ve yapmak durumunda olan bir kişidir. İyi bir uygulayıcıdır da denilebilir, onun için.

Ancak, halkla ilişkiler uzmanı, kültürlü, yetenekli, anlamda sanatkar, olayların önünde olan bir kişidir de.

Bizim teknik yönü ağırlık kazanan konumuzda, bu kalın çizgilerini belirtmeye çalıştığımız «uzman kişinin» tutumu ve yöntemi ne olmalıdır? Sorusuna yanıt arayacağız. Buna yardımcı olmaya çalışacağız konuşmamızda.

Ancak teknik yönü ağır basan önerilerimizin halkla ilişkiler içindeki yerini iyi belirleyebilmek için, bu konuda genel olarak kişisel görüşlerimizi tekrarlama durumunda kalacağız, çoğu kez ve bilinenleri öteki konuşmacılardan dinleyeceğiz, uzman olmadığımız bazı konulara da değinme zorunluğumuz doğacak.

Anlayışla karşılanacağını umut ediyoruz.

II — Genel Olarak Halkla İlişkiler güncel bir konu artık. Toplumun tüm kesimlerinde «Halkla İlişkilerin»in gerekliliği çağı yaşayanlarca tartışılmamaktadır. «Halkla İlişki» yeni bir konu değil. Halkla İlişkilerin belki kavram olarak, kurumlaşma, disipline olma açısından güncel görünümü ağır basmaktadır. Fakat, özünde iyi ilişki yatan «Halkla İlişkiler», insanoğlunun bilinçli ya da bilinçsiz her dönemde başvurduğu bir yöntem.

Çevresi ile ilişki kuramayan kişi ya da örgütler ne denli geçer-

li ve haklı konunun savunucusu ve yaratıcısı olurlarsa olsunlar çalışmalarını kamuya aktaramadıkları sürece başarıları yaygınlaşma olanağı bulamaz.

Geçerli bir iş yapmış olmak, bir anlamda o işi geniş kitlelere mal etmekle olmaktadır.

Türkiye'de gerek kamu kesiminde gerekse özel kesimde «Halkla İlişkiler» büyük bir çoğunluk için, altını çizerek belirtelim ki hala, çok yabancı bir konu. Pazarlamanın, reklamın çok kısa süre önce geçirmiş olduğu sancıları, şimdi de bunları bütünlüyen «Halkla İlişkiler» geçirmektedir. Uzmanlaşma başladı bu alanda da. Bugün, şimdilik yeri ve önemi ne olursa olsun «Halkla İlişkilerin» adını verdiği okulu var, derneği var, kurumların çoğunda örgüt çizelgelerinde «bölüm» olarak da olsa adı var.

Bu kaçınılmaz bir sonuç. Toplumsal ve ekonomik gelişmelerin doğal sonucu.

Burada üzerine basarak bir durumu belirlemek isteriz. O da, halkla ilişkilerin Türkiye'deki varlığı bir gereksinmeden çok, bir zorlamanın, bir özentinin sonucudur. Bu durumu, birçok alanlarda olduğu gibi, belki de geri kalmışlı-

ğin ürünüdür. Ancak tartışılabilirliğini de kabul ettiğimiz bu gözlem, gerçeğin ta kendisidir. Halkla ilişkiler, Türkiye'de Halkla ilişkiler uzmanları için daha çok onur verici olmaktadır.

Ülkemizde de kendini kabul ettirmeye başlayan «Halkla ilişkiler» de çok şeyimiz gibi dışarıdan aktarma.

Bugün, günlük yaşantımızda yeri ve önemi ne olursa olsun, «Halkla ilişkiler» yarını son derece verimli ve geçerli bir meslek olarak kabul edilecektir.

Göstermelik değil, bir gereksinimin sonucu olarak «Halkla ilişkileri» bünyesinde bulunduran kuruluşlar, gelecek için verimli bir yatırım yapmış olacaklar ve mutlaka bu konuya gereken önemi vermeyenlere oranla üstün bir yarıları bulunacaktır.

Halkla ilişkilerin geniş anlamda tanımı, çalışmaları kitlelere en sağlıklı biçimde, dürüst bir biçimde aktarmaktır. Kısacası, Halkla ilişkiler yetkilisinin ana konusu bu. Başta temsil ettiği örgüt olmak üzere, kesinlikle herkese karşı, olayları, bilgileri, sapmadan olduğu gibi aktarmakla yükümlüdür.

Halkla ilişkiler sorumlusu.

Dostça ilişkiler kurmak ve geliştirmek halkla ilişkiler yetkilisinin ana konusu bu.

Dostça ilişkiler kurmak ve geliştirmek halkla ilişkiler meslek edinenlerin ön koşulu.

Genel anlamda dostluk, bir başka açıdan resmiyet kokan dostlukta denebilir. Fakat, dürüst ve asla çıkar kokmayan bir ilişki böylesi. Dost kazanmasını, daha da ileri giderek bir ilişki böylesi. Dost kazanmasını, daha da ileri giderek kurulan ilişkiyi koruyabilmesini bilen, ilişkiyi her zaman canlı tutan kişiler halkla ilişkiler sorumluluğunu üstlenebilirler, denebilir.

Peki nasıl kazanılır bu dostluk. Bu da Halkla ilişkiler sorumlusunun meslek sırrı. Fakat, bir çözümlenmez sır değil. Kişi, dostuna karşı nasıl, yalın, dürüst, art düşüncesiz ve bir anlamda çıkarsız davranmalı ise, halkla ilişkilerde de aynı yolu ve yöntemi seçmek zorundadır. Dikkatli, titiz, özenli ve her zaman güleç yüzlü, sorunların üstesinden gelebilecek canlılıkta ve yetenekte bir kişi.

III — HALKLA İLİŞKİLER VE BASIN :

Halkla ilişki kurmak, artık bizim içinde kaçınılmaz. Hangi konu-

da olursa olsun halkla ilişki kurulamazsa, güncel ve siyasi deyimle halkla bütünleşme olmazsa, tabana inilmezse olumlu sonuç almak olanacağı zayıflar.

«Ben yaptım çevre, halk anlasın, halk anlamıyorsa bana ne» demek işi ucundan tutmak demektir. Hangi yönetimde olursa olsun, gerek kişilerin gerekse örgütlerin kamuoyu ile bütünleşmeleri, çevre ilişkilerini sürekli canlı tutmaları tartışmasız kabul edilen bir olgu. Güncel ve geleceğe dönük tasarılarla da kamuoyunu duyarlı tutmak, bir yanlış anlayışın sonucu olarak, yalnız siyasi partilerin değil, tüm örgütlerin vazgeçilmez tutkusu olmalıdır.

Basın, TV, radyo, seminer, konferans, ödül, sosyal hizmetler, kişisel ilişkiler kamu oyunu oluşturma da kullanılan araçlar. En geçerli olanı ve en çok başvurulanı kuşkusuz Basındır. Yazılı basın, basının kamuoyu oluşturmadaki etkinliği tartışma konusu yapılamayacak kadar açık bir gerçektir. Basın, kitleleri etkilemede en önemli bir güçtür. Burada uzun uzun basının önemi üzerinde durmak çok anlamsız olur. Ancak basını çok iyi tanımak çok iyi değerlendirmekte yarar vardır. Basın yazdı diye her şey olmaz. Gerçek olmayan, kamuya ters düşen, kaynağını yaşamdan

almayan hiçbir şey ömürlü olamaz. Aksine kısa bir süre için başarılı görülmese bile uzun dönemde, gide-rilmesi güç sonuçlar doğurmaya mahkumdur.

IV — BASININ BU KONUDAKİ İŞLEVİ :

Halkla ilişkiler sorumlularının görevini «Çocuğa aspirini şekere bulayıp yutturmakla» eş tutabiliriz. Bizim konumuz «Basın Bülteni Nasıl Hazırlanır»? Teknik bir konu. Biçimsel kuralarla sınırlı. Bülteni nasıl düzenlemeliyiz ki, değerlendirmeyi yapacak kişiye fazladan bir çalışma gerektirmesin, okuyan dinleyen kişi de olağan bir ortam içinde etkilensin.

Bir anlamda, yayınlanma şansı, işin özeliğinden ötürü az olan, haberin yayın şansını artırır bu davranış.

Basına gönderilen bültenler, en ince ayrıntısına kadar «haber» olmalı.

Gazetecinin alışa geldiği biçimde ve içenlikte.

Halkla ilişkilerin konusu olarak, basın gönderilen haberlerin, eğer esasta haber niteliği varsa, onu basına intikal ettirmemizde üzerinde titizlikle duracağımız şey, haberin konusu olan olayların bi-

len kişiler olarak, olanaklar ölçüsünde aydınlatıcı bilgiyi içermelidir. Aksine durumlarda, basına vereceğimiz bilginin, güncel ve kamu oyunca rahatlıkla benimsecek bir yönü olamayacağından, bu etkinliği kendi ölçülerine uygun düşecek «reklam» dediğimiz haber olacak. Bu nedenle, bu tür haberler, kesinlikle reklam kokusunu azaltacak biçimde düzenlemeli, hatta reklam olmamalı. Okuyucuyu aldatmak sanıldığı kadar kolay değildir.

Kişisel kesin kanım ise okuyucunun çok uyanık olduğudur. Üstelik bu tür konularda. Farkedilmez sandığımızı görür halk. Çünkü halk gerçeği yapar. Halkı etkilemek kolaydır, ancak aldatmak güçtür.

V — YAZILI - SÖZLÜ BASIN

Yazılı basın korumamızın ağırlık noktası. Nasıl yazalım, ne biçimde yazalım ki, yazdığımız gazetede, dergide yayınlansın. Bura da, önemli olan yayınlanmasını istediğimiz, haber gazeteci içinde, okuyucuya içinde önemini korumasıdır.

Bu tür hem ağırlık noktası var. Haberleri yazarken göz önünde bulundurulacak ilk şey güncel olayla, gazetenin bu ortamda genel yapısı/tutum olmalıdır... Bu düşünce bizi giderek o gazetenin

okuyucu kitlesinin genel davranışlarını ve eğilimini bilmemize götürür ki, doğru olanda budur.

Bu değerlendirmeden «nabza göre Şerbest verilmeli.» anlamı Çıkarılmamalıdır.

Halkla ilişkiler yüzeysel bakıldığında «nabza göre şerbet vermek» yöntemi gibi gözüküyorsa kanımızca bu çok büyük aldatmacadır.

Haberin ilk değerlendirilmesini, yazan kişi yapmalı önce. Haberin yayınlanma olanağı var mı, varsa başlığı ne olmalı, haber metni nasıl olmalı sorularına kuşkuya yer bırakmayacak biçimde yanıt aramalıdır.

Bu tür haberler kesinlikle uzun olmamalı. Gerek bu tür haberlere karşı duyulan genel güvensizlik ve ve ilgisizlik, gerekse gazetelerin haberler için ayırdıkları yerin az oluşundan ötürü, haberleri değerlendiren kişiyi uğraştıracığından haberin yayınlanma şansı azalır.

Bu nedenle, haberin uzunluğu önemine göre, bir iki paragrafı aşmamalıdır. Haberin konusu ilk paragrafta özetlenerek verilmelidir ki, her hangi bir nedenle, haberin öteki paragrafları atıldığı zaman, haberden beklediğimiz amaç bir oranda gerçekleşebilsin.

Basın bülteni, bir konu ile ilgili tüm çalışmaları ve konuşmaları kelimesi kelimesine veren kağıt yığını değildir. Böyle bir basın bülteninin, içeriği ne olursa olsun, bu bülteni eline alan gazete muhabiri sekreteri ne denli iyi niyetli olursa olsun duyurunuzun, yeri kağıt sepeti değilse bile, en iyi ihtimalle sümen altıdır. Boş zamanda bakılır umuduydu. Böyle bir umut da, haberin ikinci tez üzerinde durulması çok az bir ihtimal olduğundan ve güncelliğini yitireceğinden geçerli değildir denebilir rahatlıkla. Basın Bülteni, öncelikle, gazetecilikte tanım yapılan «haber» özelliklerine sahip olmalıdır. Kim? Nerede? Ne zaman? Niçin? Ne ile sorularının karşılığı haber kesinlikle yer almalı. Ancak sayfalar dolusu değil.

Bu değerlendirmenin ne denli geçerli ve yerinde olduğunu, kamu oyunun duyarlık gösterdiği en etkin, en canlı ve güncel olaylara ilişkin, siyasi konuların, örneğin, spor gibi geniş kitleyi etkileyen olayların bile basında özetlenerek yer alması buna güzel bir örnektir.

Basın Bülteni, kesinlikle «reklam» olarak kaleme alınmamalı. Bu çok ucuz ve aldatmaca bir yol olur. Amaç kitleyi etkilemek olduğuna göre, haberin kaleme alınışı olumsuz sonuçlar doğuracak nitelikte olmamalı.

Israrla üzerinde durduğumuz «doğruluk» haberin can noktasıdır. Doğru olmayan, kaba övgüye ağırlık veren ve suçlamaya dayanan haber, ne denli haklı konuyu içerirse içersin, değil yazılıp basına gönderilmesi, örgüt içinde bile konuşulmamalı.

Yalanın, yanlışın allanıp pulanmasına özen gösterilmemelidir. **Haberiniz önce kendinizi, sonra derece derece, yazınızı daktilo eden sekreterden, gazetede dizgiye kadar herkesi inandırmalı.** Verdiğiniz bilgiye kuşku duyulsa bile, karşı çıkacak yan bulunmamalıdır. Çünkü kamuoyuna ters düşen bir haber ne denli haklı olursa olsun, yarandan çok zarar getirir.

Basın bültenleri, her gazete için ayrı ayrı yazılmalı. Karbon kağıdı ile çoğaltılmış yaprakların üstüne «sayın .....» kim deyip gönderilmemeli gazetelere ya da kişilere. Daha öncede değinildiği gibi, her gazete, dergiye gerekirse diline ve eğilimine uygun yazılmalıdır.

Basın bülteninin yazılışı kadar önemli bir başka konu daha var. Bültenin gazeteye iletilişi özellikle gerek güncel çalışma terminine uyması, gerekse toplumsal ortam aç-

sından. Güncel haberler için çok önemlidir bu. Günün belli saatinde gazetenin tüm hazırlıkları sona erer, haberler kesilir. Ondan sonra girebilecek haberler ya olayların akışını etkileyecek oranda çok önemlidir, ya da gazeteye girmiş bir haberin yeni gelişmeleri ile ilgilidir. Bülten hazırlayıcıları, gazetenin hazırlanışını, gazete de günlük çalışmanın terminlenişini çok iyi bilmek ve izlemek durumundadırlar.

Ayrıca, habere eklenen fotoğrafların resim altları, tam bilgi vermeli, fotoğraflar iyi seçilmeli, gazete ölçülerine uygun olmalıdır. Ayrıntılı resim altı yazılmış bir fotoğrafın eğer görüntü olarak da iyi ise gazeteye girme şansı son derece yüksektir.

VI — GAZETEDE HABER KİME VERİLMELİDİR?

Gazetede haber, özellikle, halkla ilişkiler sorumlusunun dostu aracılığı ile iletilmeli. Yoksa böyle bir kişi, mutlaka haberlerle ilgili sorumlu yetkili kişiye iletilmelidir. İlgili kişi aşılarak, tepeden inme yollarla gazeteye haberin girmesi ya, raslantı ya da çok az gerçekleşen bir yoldur.

Gazetelere gönderilecek haberin, Türkiye çapında dağıtımının

en güvenilir ve etkin yolu «haber ajanslarıdır». Bu yol haberin hem sağlıklı olarak tüm yayın organlarına dağıtımını sağlar, hemde ajanslardan gelen haberleri gazetelerin daha rahat kullanma olanakları vardır.

Bu yollar dışında eğer konunuz güncel ise, gazetenin konu ile ilgili haberlerini izleyen «muhabiri» temas kurmak, aydınlatıcı bilgi vermeyi sağlamak amacı ile yazı işleri müdürüne başvurmak yerinde bir davranış olur.

Burada sözünü ettiğimiz haber, «reklam-haber» değil, doğrudan doğruya «haber» olmalıdır.

Öte yandan, haberlerinizin yayınlandığı günlerde, gazetelere kesinlikle «reklam», verilmemelidir. Bir başka deyişle «reklam haberin» ücreti dolaylı yoldan ödeme durumuna getirilmemelidir. Okuyucu ve gazeteci, bu tür ilişkiyi çok anlamlı bir biçimde değerlendiren genellikle. Bu da başka olaylarda kesinlikle bir umursamazlık doğuruyor.

VII — BASIN BÜLTENİNDE HABERİNDE ARANAN BİÇİMSEL KOŞULLAR :

1 — Bültenin / haberin yazıldığı kağıdın cinsi ve boyu ne olma-

dır? Kağıt, gazetecinin günlük çalışmasında kullandığı tür kağıt olabilir. Bildiğimiz gazete kağıdı. Parşüman kağıt dedeğimiz yazışmalar da kullandığımız kağıtta bülten için yadırganmayacak, kullanılabilir kağıttır.

Ancak, uygulamaya ve gözlemlere dayanarak, haberin yazıldığı kağıdın kesinlikle «gösterişli» nitelikte olmaması gerektiği söylenebilir.

2 — Haber kağıdın neresine yazılmalıdır? Haber, kağıdın üst bölümünden yaklaşık kağıt boyunun üçte biri kadar boş yer bırakılarak yazılmalıdır. Yandan da, düzeltmelere ve değişikliklere olanak sağlaması için beş santim kadar boşluk bırakılmasında yarar vardır.

Ve yazı çift aralıkla yazılmalıdır ki, ekleme ve çıkarmalar kolaylıkla yapılabilsin.

3 — Haber ne ile yazılmalıdır? Ne kadar güzel ve okunaklı olursa olsun haber el yazısı ile yazılmamalıdır. Kullanılacak daktilo yazısının kolay okunabilen alışlagelen yazı karakterinde olmasında yarar vardır.

4 — Bütün bunlara ek olarak, en az yukarıda belirtilen özellikle kadar önemli bir başka etken de,

haberlin kişi ya da kurumun başlıklı, baskılı kağıdına yazılmamasıdır. Düz bir kağıdın, habere tarafsızlık havası vereceği asla unutulmamalıdır.

5 — Haberin içinde, eğer yazmak zorunluğu doğuyorsa, şirket ve sorumlu kişilerin adlarını

BÜYÜK HARFLERLE yazmaya dikkat edilmelidir.

6 — Haberde, adı geçen kişilerden söz ederken, yazan ya da adı yazılan için önemli olabilir ama, başkalarını olumsuz yönden etkileyen «çok sayın.....» «değerli.....» sıfatlarını kullanma hatasına düşülmemelidir.

7 — Haber gazetede ya da ajansta kime gönderilirse gönderilsin mutlaka «birinci kopyası» gönderilmelidir. Karbon kağıdı ile çoğaltılmış kopyalarının üstüne «sayın...» diye yazıp gönderilen haberlerin itibar görmediğini bilmekte sayılamayacak kadar çok yarar vardır.

8 — Haber gazetede çıkmadı, radyoda yayınlanmadı ise öfkeye kapılmamalı. Bunun nedenlerini araştırıp aynı konudaki haberi, aynı sözleri kelime kelime tekrarlayarak gazetelere gönderme yanlışlığına düşülmemelidir.

9 — Haber yazıldıktan sonra, mutlaka dikkatlice okunmalıdır. Haber için uygun görülecek bir sözün başlık olarak büyük harflerle başına eklenmesi unutulmamalıdır.

VIII — GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Halkla İlişkiler çalışmalarının en belirgin sonucu olan, basın haberleri için söylenenlere ek olarak, daha ayrıntıya inen bilgiler verilebilir.

Özellikle, burada üzerinde ısrarla durulan, vurgulanmaya çalışılan bir ilkeyi tekrarlamakta yarar vardır. Mutlaka doğru haber yazılmalıdır.

Haberi yazan kişi, kendisine ve temsil ettiği örgüte karşı taraf-sız olmak durumundadır. Kişilerin ya da örgütlerin savunucusu duruma düşmekten sakınılır. Olaylara ve kişilere karşı tutarlı olun.

Halkla İlişkiler yeni yeni disipline olmaya, varlığını duyurmaya başlayan bir «uzmanlık». Ancak, kişisel ilişkilerle başlayan halkla ilişkiler insanlık kadar eski. Ademin Havvayı farkedip ona kur yapması ile başlamıştır denebilir halkla ilişkiler. Bu güne dek de hepimizin içinde yaşadığı bir konu. Bunu rastgele yapan kişi sokaktaki adam, bilinçli yapan saygı değer kişi, bunu biçimlendirir, üretim aracı olarak kullanan kişi de köyde muhtar, kentte de uzman oluyor.

KARANFİL ÇİÇEKEVİ

İktisatlıların Hizmetindedir.

Şişli, Halasgârgazi Cad. No. 335/A

Tel: 46 33 34

Not: Şubemiz yoktur.

Uluslararası Altın Piyasası (*)

Çeviren : Dündar MURADOĞLU

(T.C. Merkez Bankası

Tefiş Kurulu Bşk.)

Altından bahsetmek, her zaman aranmış ve kıymeti takdir edilmiş olan bir maden piyasasından söz etmektir. Bu maden sarayları, tapınakları süslemeğe hizmet ve para şeklinde tedavül etmiştir.

Dünya piyasasına genellikle, şu veya bu biçimde, her gün beş ton altın arz edilmektedir ki bunun dört tonu üretimden ve bir tonu da diğer şekillerde gelmektedir.

Bu rakama yeni basılan sikkeler de dahildir. Güney Afrika, 1974 de altın üretiminin % 16 sını, özel-

likle Almanya ve İngiltere büyük bir başarı kazandıktan sonra şimdi tamamen yüzüstü bırakılmış bulunan, Krugerrandsda darbedilmeğe yöneltmiştir.

Basılan altın 1975 de üretimin % 30 unu teşkil edecektir, fakat bu madalya-sikkenin A. Birleşik Devletlerinde çok başarı sağlaya-

(*) «BANQUE» Dergisinden aktarılmıştır.

mamış bulunması dolayısıyla bu tutara varan altın sikkenin normal koşullar altında satılmasının güç olacağı anlaşılmaktadır.

Meksika, Avusturya ve İran, çok aranılmamakla birlikte son yıllarda oldukça ilgi duyulmağa başlanan sikkeler bastırmışlardır. Fakat bu üç ülkede sikke altın alım satımı, çubuk altın alım satımından daha revaçtadır.

Üreticiler piyasaya talebe göre az veya çok altın sunmaktadır. Sovyetler, düşük kurlar üzerinden hiç bir zaman altın satmamaktadır.

En önemli iki piyasa Londra ve Zürih'dir : Bu sonuncu şehirde üç banka (Union de Banque Suis-ses, Société de Banque Suisse ve Crédit Suisse), hem rekabete meydan vermemek, hem de Güney Afrikanın altın üretimini satmayı üzerlerine almak amacıyla, 1968 den beri bir altın birliği kurmuş bulunmaktadır.

Bununla beraber piyasa nispeten dardır ve gerçekten merkez bankaları tarafından hesaptan çıkarılan tonlarca altının alım satımına elverişli değildir. Örneğin, 1973 aralığında bir merkez bankası, onsu 90 \$ dan 50 ton altın satmak

istemıştır; bu sırada piyasada 1 ons altının fiatı 95 \$ olmasına rağmen hiç bir alıcı bulamamıştır.

Burada yeniden bir ayraç açalım: Çok kere Arapların mübâyalarından bahs olunmaktadır. Bu konuda Arapların özel, kişisel olarak yaptıkları satın almalarla Arap merkez bankalarının mübayaları birbirine karıştırılmamalıdır. Şayet Arap Merkez bankaları petrol gelirlerini altına dönüştürmeğe başlasalardı, bunlar yıllık üretimin birkaç katını çabucak satın alabilirlerdi ve bu takdirde çok muhtemeldir ki kendilerine altın satacak hiç kimse bulunmazdı. Nitekim, tecrübeler göstermiştir ki, şayet bu ülkelerdeki özel kişiler de, diğer memleketlerdeki gibi altın zinet eşyalarına karşı çekicilik duysalardı, bunları yönetenler bu madenle ilgili satın almalarla pek fazla alâkalanmazlardı. Hattâ bu hususta daha da ileri gidilerek 1974 sonunda, Suudi Arabistan tarafından serbest piyasaya bir miktar altın bile satılmış

Binaenaleyh merkez bankalarının işlemleri çok sınırlı kalmıştır : Bu arada, çağımızda bir Güney Amerika ülkesinde, bu ülke tarafından onsu 50 \$ a altın satılmasından on beş gün sonra 1 ons altın fiatının 5 \$ daha yükselmesi

sonucu patlak veren bir hükümet buhranı hatından uzak tutulmamalıdır.

1974 yılı sonlarında A. Birleşik Devletlerinde peşin veya vadeli altın piyasaları açılmıştır. 1975 yılının ilk ayları içinde bu piyasalarda hızlı spekülasyonlar cereyan etmiştir; Amerikalılar hesabına yapılanlar da dahil olmak üzere, önemli tutarlara varan satın almalar müşahade edilmiştir. 1974 aralığı sonunda Londrada 1 ons altına rekor olarak 200 \$ civarında bir kur tespit edilmiştir, ancak daha o zamanlarda bile kurların bunun da ötesinde seyrettiği görülmekteydi.

Amerika için hayal kırıklığı ne yazık ki büyük olmuştur. Zira pek az kimse durgunluk halindeki bir ülkede Amerikalıların, bir yandan yöneticileri tarafından adama-kıllı korunacaklarını ve daima kendi paralarına, dolara güvenerek altına karşı soğuk davranacaklarını düşünmüştür. Gene pek az kişi, 1969 nisanından beri Amerikan sikkelerini veya diğer sikkeleri satın almakta olan aynı Amerikalıların, bir süreden beri yabancı altın sikkelerini mübayadan vazgeçtiklerini müşahade etmiştir. Bütün yaşamı boyunca itibar görmüş ortalama Amerikalının, evinin salonundaki ocağa saklamak için bir veya iki

kilo altın satın almakta hiç bir kazanç ummıyacağını çok az kimse düşünememiştir.

Bu arada spekülasyon, Amerikan Hazinesi tarafından o zamanlar 2 milyon ons altının artırma suretiyle satışı haberi dolayısı ile uyarılmıştır.

Her şeyden önce uluslararası piyasa tepkide bulunmuştur, fakat aynı gerçek dışı haberler - Arap ülkeleri altın alacakları 210 milyon nüfusu olan bir ülke için 62 ton altın nedir ki ! - satın almaları yeniden ve çok canlandırmıştır.

Altının Geleceği Hakkında Ne Söylenbilir?

Üretim harcamaları yükselmeye devam edecektir. Güney Afrika da şimdiki maliyet masrafı 80 % dolayında bulunmaktadır.

Öngörülen yeni bir madenin işletmeye açılabilmesi için 6 yıl yatırım yapılması gerekmektedir, zira maden yataklarına gittikçe daha derinlerde rastlanmaktadır.

Tabiidir ki bu maden yataklarının işletilmesi, o tarihlerde 1 ons altın fiatı 150 \$ a yükseldiği takdirde, ancak 1980 de kârlı olabilecektir. Hiç değilse Güney Afrika bakımından coğrafi sorunları da buna eklemek gerekmektedir.

Madenlerin derinliklerinde çalışanların yaklaşık olarak % 40 ı Mozambik'ten gelmektedir, yani bu üretici ülke, Güney Afrika, az çok maden işçilerinin hareketine bağlı bulunmaktadır.

Önemli her uluslararası olayın dışında ve çok kısa vâdede, piyasalar belli bir sükûneti muhafaza etmek mecburiyetindedir. Kurlar, 1 ons altın için 170 \$ ile 180 \$ arasında gelişme gösterebilir.

180 \$ a, S. S. C. B. de dahil olmak üzere, pek çok satıcı ortaya çıkabilir.

170 \$ ruhsal bir kurdur, bu kur Banque de France'in altın mevcudunun değer - yükseltiminde, yani reevalüasyonunda esas alınmıştır ki bu da bazı kimseleri altın fiatının bu rakamın altına inemeyeceğini düşünmeğe sevketmiştir; bu

arada şunu da kaydetmek lâzımdır ki değer-yükseltimi frank olarak yapılmıştır ve başka bir esas - 1 \$ ın 4,39 Fr frangı etmesi - kambiyo piyasasındaki daha düşük bir kura göre bir hayli önce saptanmıştır. Meksika, kendi yönünden, yaklaşık olarak 1 ons altın 150 \$ değer-yükseltimi yolunu seçmiştir.

1975 yılının koşullarına göre Amerikan stoklarının reevalüasyon fiatını bilmek de çok ilginç olmaktadır.

Her şeye rağmen altın, halk nezdinde daima mevcut olagelmış çekiciliğini devam ettirecek, fakat herkesin isteğine yetecek kadar sarı maden çıkarılamıyacaktır.

Süregelen ve şiddetlenmeğe devam edeceği tehlikesi görülen enflasyon sermayenin altına dönüşmesine sebep olabilecektir.

İktisat Dergisi Hukuk Postası

Geçen sayımızda belirttiğimiz amaçlarla sınırlı olarak, bazı hukuk sorunu örneklerini ve bunların yar-

gı mercilerince çözüm yollarıyla Dünya Hukukundan haberlerimizi sunmağa devam ediyoruz.

Sorunlar ve Çözüm Yolları:

Hazırlayan : Av. Âli CANMAN

SORUN :

Bay A., fabrikasındaki işçilere aynı zamanda yemek parası vermektedir. Acaba bu yemek parası da tıpkı prim, ikramiye ve bu nitelikteki her çeşit istihkak vesaire gibi sigorta priminin hesabında a-zara alınacak mıdır?

sayılacağından 506 sayılı yasanın 77. maddesinde gösterilen istisnalar arasında bulunmaktadır. Bu nedenle ödenen yemek paraları sigorta priminin hesabına esas tutulacak ücretlerin aylık tutarının tesbitinde nazara alınamaz.»

(İçt. Birl. Huk. Böl. Gen. Kur. 974/2 Esas, 974/6 Karar sayılı ve 24.5.1974 tarihli kararı)

YARGITAY İÇTİHADI BİRL. KARARI :

«... İşçilere ödenen yemek paraları aynı yardım niteliğinde

SORUN :

Bay C., müteahhit bay A. dan

bir apartman dairesi satın almıştır. Falkat satıştan bir süre sonra bu dairede bazı kusurlar olduğu anlaşılmıştır. Oysa satış sırasında belli olmayan bu ayıplardan dolayı ileride herhangi bir talepte bulunulmasını diye satıcının alıcıya imzalatığı şöyle bir belge vardır : «... ve Daireler halihazır durumları ile satılacağından alıcı daireyi teslim aldıktan sonra binanın herhangi bir kusuru veya noksanı için hiçbir suretle talepte bulunamayacaktır.» Acaba bu belge yüzünden Bay C. nin artık dava hakkı kalmamış mıdır?

YARGITAY KARARI :

«... Taşınmaz alım satımında, ileride gizli ayıp öne sürülemez. Ceği konusunda kararlaştırılan koşul geçersizdir.» (4. Hukuk Dairesi 973/13225 Esas, 973/134 Karar sayılı ve 17.1.1974 t.li Kararı)

SORUN :

Bayan D. resmî evlilik dışın da yaşadığı Bay R. den iki de çocuk sahibidir. Ancak Bay R. bir trafik kazasında ölmüştür. Şu durumda Bayan D.nin bu kazayı yapan kimseden manevî tazminat istemek hakkı var mıdır?

YAGITAY KARARI :

«... Borçlar Kanununun 45/3

ve 47. maddelerine göre, resmî evlilik dışı yaşamış olduğu erkeğin yardımından yoksun kalan müdahil (davaya katılan) kadının, ölümüne sebebiyet veren sanıktan manevî tazminat istemeğe hakkı vardır.» (4. Ceza Dairesi 70/7510 Esas, 70/7851 Karar sayılı ve 23.12.970 t.li kararı)

SORUN :

Bay F. bir fabrikada işçidir. Sigara molasından faydalanmaktadır. Acaba bu sigara molasının fazla mesai sayıldığı hal nedir?

YARGITAY KARARI :

«... Günde 8 saatin üstünde yapılan çalışma süresi ve bu arada sigara paydosu süreleri falza mesai sayılır, karşılıkları zamlı ödenir.»

(9. Hukuk Dairesi 73/1015 Esas, 74/1575 Karar sayılı 29.1.1975 t.li kararı)

SORUN :

Bay Ş. T.. üzerinde tanzim tarihi bulunmayan 10 adet senedi (ciro) yolu ile elinde bulundurmaktadır ve Bankaya tahsile vermiştir. Acaba senedi imzalamış olan Bay

K. L., senetleri Bankaya veren Bay Ş. . ye borçlu bulunmadığının tesbitini talep ve dava edebilir mi?

YARGITAY KARARI :

«... Tanzim tarihi olmaması itibariyle senedin emre muharrer senet niteliğini taşınamasına, bu yönden ciro edilemeyeceğine ve alacağın temlikine yönelen yazılı bir beyanın da mevcut olmamasına göre Davacının davası yerindedir. (11. Hukuk Dairesi 14/107 Esas, 74/157 Karar sayılı ve 24.1.1974 t.li kararı)

SORUN :

Askerî REO aracının, Bay Y. G.nin özel otosuna çarpması sonucu Y. G. öldüğüne göre mirasçılardan açacakları tazminat davasına nerede bakılır? (Danıştay'da mı, yoksa Adliye Mahkemelerinde mi?)

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARI :

6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunun 50. maddesi gereğince bu durumda Adli yargı yeri görevlidir. (Uyşmaz. Mah. 70/95 Esas, 74/1843 karar sayılı ve 18.12.1974 t.li kararı)

SORUN :

Bay Z. T. ile kardeşlerine ait taşınmaz mal askerî bir birliğin yaptığı tatbikat sırasında hasara uğramıştır. Tazminat davası hangi mahkemede açılacaktır?

UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ KARARI :

«... 3634 sayılı Mili Müdafaa mükellefiyeti kanununun 57. ve sonraki maddeleri askerî tatbikatlar sebebiyle vukua gelen zararların hak sahiplerine ödenme şeklini göstermiştir. Buna göre anlaşmazlığın Adli yargı yerinde çözülmesi gerekir

(Uyşmaz. Mah. 74/475 Esas, 74/1837 Karar sayılı ve 18.12.1974 t.li kararı)

SORUN :

Bay O. L. Kat Mülkiyeti Kanununa göre sahibi bulunduğu teras katına bir güneşlik yaptırmıştır. Diğer kat maliklerinden Bay S. C. bu güneşliği mahkemece yıktırabilir mi?

YARTIGAY KARARI :

«... Güneşliğin 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanununun 19. maddesinin 2. fıkrasında yazılı tesis niteliğinde bulunmadığı ve estetiği de bozmadığının anlaşılmış bulunma-

sına göre Davacının yerinde görülme-
yen temyiz itirazlarının reddi-
ne.»

(5. Hukuk Dairesi 3/18461 E-
sas, 74/190 karar sayılı ve 17.1.
1974 t.li kararı)

Not : 634 sayılı Kat Mülkiye-
ti Kanununun 19. maddesinin 2.
fıkrası aynen şöyledir : «Kat ma-
liklerinden biri, bütün kat malikleri-
nin rızasını almadıkça anagayri-
menkulün ortak yerlerinde inşaat
onarım ve tesislere, dış badana
veya boya yaptıramaz. Kendi ba-
ğımsız bölümünde ise anayapıya
zarar verecek nitelikte onarım ve
tesis yapamaz.

DÜNYA HUKUKUNDAN HABERLER

Meslek Sırrı :

İsviçrede federal polis idaresi
tarafından hazırlanan bir tasarıda :

— Hastasını muayene eder-
ken onda araba kullanma ehliyetini
kaldıran bir arızayı tesbit ve bunu
ihbar eden doktorun meslek sırrı-
nı ifşadan ceza takibine uğramama-
sı sağlanmaktadır.

Özel Hayatın Korunması :

İsveç'te hükûmetçe 1972 yılın-
da kurulan bir komisyon özel haya-
tın korunması için Basın ve Ceza

Kanunlarında bazı değişiklikler ö-
nermiştir. Komisyonun raporuna
göre «özel hayatın korunması» ilke
olarak kabul edilmiştir. Hiç kimse
hakkında özel bilgiler -yetkili bir
kanun otoritesinin izni olmadıkça-
toplanamaz saklanamaz. Bu kurala
Devlet, mahallî idareler ve özel
kuruluşlar riayet etmek zorundadır-
lar.

Eğer bilgiler toplanacak ise,
talebi halinde bunların ilgiliye bil-
dirilmesi zorunludur. Kuralara ria-
yetsizlik cezayı ve tazminatı gerek-
tirir.

İsveç'te «aleniyet ilkesi» ne-
deni ile herkes, Kamu idaresi elin-
de bulunan her belgeyi görebilir.
Bu husus Basın kanununda yer a-
lan bir Anayasa kuralıdır.

İsveç'te özel komisyonun rapo-
runda özel hayatın korunması ilke-
si «kredi istihbaratı»na da teşmil
edilmesi önerilmiştir. Komisyon
toplanacak bilgileri ikiye ayırmak-
tadır: «şahsî bilgiler», «ticarî bilgi-
ler». İlgilinin cezaî geçmişi, alko-
le düşkünlüğü, sağlık durumu, sair
şahsî ile ilgili hususlar «kredi is-
tihbaratı» çalışmalarında derlene-
mez, bir merkezde toplanamaz.
Toplanacak bilgilerden ilgilinin a-
leyhine olanların bir sureti kendisi-
ne ücretsiz gönderilir.

Kısırlaştırma :

Danimarka'da bir kanun tasarısına nazaran 25 yaşından büyük olan herkesin kendini kısırlaştırması hakkıdır. Eğer ilgili bu yaştan küçük ise Analara Yardım Müesses-i yönetim kurulu şu hallerde özel müsaade verebilir: İrsî hastalık, akıl hastalığı, sosyal zarureler. 18 yaşından küçük olanlar olağan üstü zaruret halinde kısırlaştırılabilirler.

Vasiyetname :

Lüksemburg'da bir kanun tasarısında resmî vasiyetnamelerin ayrı bir sicile geçirileceği, ilgili-

lerin vasiyetnameyi her zaman inceleyebilecekleri öngörülmektedir.

Evlenme :

Bir kanun tasarısı Avusturya'da ruşt ve evlenme yaşını 21 den 19 a indirmektedir.

Nafaka :

Hollanda'da bir kanunla «Nafakanın arttırılması davası» gereksiz hale gelmiştir. Nafaka, borçlunun maş veya ücretindeki artışla kendiliğinden artmış olacaktır. Her yıl Hükümet ücret ve kazanç artışlarının nafakalara yüzde kaç yansıtacağını tesbit ve ilân edecektir.

Türkiye Ekonomisinin Dar Boğazları ve Çözüm Yolları

(Geçen Sayıdan Devam)

Nusret İŞIKYILDIZ

1972 yılında istihsal değeri cari fiyatlarıyla 2.495 milyon TL. sı tomruk ve 229 milyon TL. Maden direğidir. 1974 yılında ise istihsalin % 13 oranında artarak 6.250 M₃ e ulaşmıştır. (1972 de 4.950 m₃ dür). Orman sektörü sanayie hammadde veren bir kesimdir. Burada bilhas-sa talep bakımından ehemmiyetli olan kâğıt ve orman ürünleri sanayii ile inşaat sektörünün talebidir. Maden, enerji ve telemünükasyon sektörleri ise taleplerini tel direk sahasında yapmaktalar.

Orman ürünlerinden kereste ihracatında 1969 yılında 1960 a nazaran % 277 nisbetinde, tomruk ihracatında ise % 96 nisbetinde bir artış olmuştur. Yine 1960 dan 1969 yılına doğru kâğıt odunu ve selüloz ithalatında bir düşme ol-

muştur. Bu düşüşler iç istihsalin artmasıyla olmuştur.

SU ÜRÜNLERİ

Memleketimizde su ürünleri sahasında büyük bir potansiyel olduğu halde şartlarımıza uygun balık türlerinin bulunması, balıkçılığı teşvik etmek için krediler, yem sanayii, balık istihsalı için sun'i göl tesisi, balık istihsal projeleri ve yumurta meselesi hususi teşebbüsün faaliyetlerini uyaracak durumda değildir. Bazı bölgelerde balık istihsal ve pazarlama kooperatifleri kurulmuşsa da geniş ölçüde yaygınlaşmamıştır. Talep bakımından yurt içinde % 6,5 luk bir artış olmuştur. (II. B. Y. K. P. döneminde) ve III plân döneminde bu artış hızı % 8,6 ya çıkarılmıştır.

Su ürünleri yurtiçi talep tahminleri

	1972	II. Plân		1977	III Plân
	Miktar	Değer	Yıllık Ort.	Miktar	Değer
			artış hızı %		
Su ürünleri				256	576
iç talep	171	385	6.5		8.4
Fert başına					
talep (kg.)	4.5 *		3.5	6.0	5.9

Kaynak : U. S. Y. K. P. Tablo : 165

Yukarıdaki su ürünleri talebini kıyı ve nehir ve göl balıkçılığıyla karşılamaya mecburuz. Su varlığımızın istihsal potansiyeli oldukça

yüksektir. Fakat buna deniz balıkçılığımızda istihsal mersinal hadde ulaşmıştır denebilir. 1972 su ürünleri istihsalı % 31.3 nisbetinde 1973 de % 27 olacağı tahmin edilmiştir.

Su ürünleri istihsal tahminleri (191 fiyatıyla milyon TL) miktar 100 ton

	1972	II. Plân yıllık		1977
	Miktar	Değer	ortalama artış	miktar
				Değer
Deniz Balıkçılığı	177	397	—	245
İç sular balıkçılığı	13	30	—	25
Kültür Balıkçılığı	—	—	—	10
Kabuklular vs.	10	23	—	20
Yekün su ürünü	200	450	5,2	300
				675

Kaynak : U. B. Y. K. P.

İMÂLAT SANAYİİ VE MESELELERİ

Türkiye'de Sanayi politikasının güttüğü amaç modern teknolojiyi uygulayan ve yüksek istihdam imkanı meydana getiren, küçük sanayi arasında bağlantı kuran ve

ağır sanayiinin geliştirilmesini ön hedef olarak ortaya koymaktır. Ağır sanayi ve orta sanayi geliştirilirken organize sanayi bölgelerine gereken önem verilmelidir. Sa-

nayimizi başlıca üç bölüme ayırabiliriz.

- a) İstihlake yönelik sanayiler
- b) Aramalı (yarı mamûl) istihsal eden sanayiler
- c) Yatırım malı üreten sanayiler

Bilhassa istihlake yönelik sanayide en hızlı artış tekstil sanayiinde olmuştur. Gıda sanayiinde ise % 10 luk bir artış olmuş halbu-

ki aynı yıl (1973 yılı) zirai istihsal % 8 gerilemiş fakat buna rağmen gelişme olmuştur. Yine aramalı (yarı mamûl) istihsalide geçen yıllara nazaran gelişmeler görülmüştür. Bu gelişmeler daha çok deri plastik işleme, petrokimya ve gübre sanayilerinde olmuştur denilebilir. Bunlardan petrol ürünleri % 8, çimento % 11, demir çelik % 13.7, demir dışı metaller % 14.8 civarında artış göstermiştir. Yatırım malı istihsalinde 1974 de % 14.2 lik bir gelişme olmuştur.

İmalât Sanayii Üretimi (1973 fiyatlarıyla milyar TL.)

	1973	1974	% artış
İstihlâk malları	98.0	109.6	11.8
Ara malları	58.6	65.7	14.3
Yatırım malları	22.5	26.2	16.5
İmalât sanayii yekûn	179.1	201.5	12.5

Kaynak : D. P. T. 1974 Programı

Türk imalât sanayiinde maalesef istihlak mallarının nisbeti yatırım malları istihsaline nazaran çok yüksektir. Halbuki bizim gibi gelişen sanayilerde bunun tam tersi olması lâzımdır. Yatırım malları sanayiinde en çok gelişen dallar ziraat makinaları, karayolu ve demir yolu taşıtları ile elektronik cihaz sanayileridir. 1972 de yatırım mallarının toplam imalât sanayii içindeki payı % 40 a çıkmıştır. (1960 da bu oran % 9.9 idi). (ara malları payı 1972 de % 39.4 dır).

MADENCİLİK VE DAR BOĞAZLAR

Türkiye'de madencilik çalışmaları MTA., Etibank, TKİ ve diğer bazı kuruluşlarca işletilir, incelenir ve istihraç edilir. Memleketimizde maden istihracı özel kesim ve kamu kesimi tarafından yapılmaktadır. Memleketimizdeki özel sektör madencileri küçük işletmeler halinde yüksek maliyet ve düşük kredilerle çalışmak zorunda kalıyorlar. Fakat 1973 yılı için ma-

dencilik sektöründe % 13 iken gerçekleşen % 4.3 olmuştur. Fakat bunun yanında Karadeniz Bakır ve Seydişehir Alüminyum tesislerinin hizmete girmesi alüminyum ve bakır istihsalinde önemli artışlara sebep olmuştur. D. İ. E. nün istatistiklerine göre 1973 yılı maden istihsalinde hususi sektör bor

tuzunun % 55 ini, kromun % 56 sini, demirin % 46.2 sini, linyitin % 27.6 sini, kurşunun % 70.5 ini, manyezitin % 81.6 sini ve civanın % 8.7 sini istihsal etmiştir. Fakat bunun yanında amiyant, antimuan, çinko, lüle taşı, kurşun, barit, florit gibi madenler sadece Devlet tarafından istihsal edilmektedir.

**Başlıca madenlerin ihracatı
(Ton)**

Maddenin ismi	1970	1971	1972	1973
Zımpara taşı	65.866	86.747	75.284	64.209
Manyezit	86.453	86.453	73.408	81.995
Ham boraks	338.036	309.067	343.365	341.500
Konsantre edilmiş krom	546.065	538.949	342.257	404.910
Antimuan cevheri	1.723	1.640	3.278	5.069
Elektrolitik ve blister bakır	6.251	1.988	—	2.602

Kaynak : D. İ. E.

İhracatta görüldüğü gibi 1973 de baş sırayı bor tuzları ve krom cevheri almaktadır. Son yıllarda izlenen politikada metal ve enerji ham madde istihraçlarına bir öncelik verilmiştir. Yine sanayi ham madde ihtiyacını karşılarken ihracata yönelik madenlerin istihracına da önem verilecektir. Madenci-

lik sahasındaki yatırımlar teşvik edilecek yurt dışından getirilecek makina ve teçhizattan gümrük vergilerinde indirim yapılacak veya hiç alınmayacaktır. Stratejik madenler kamu sektöründe istihsal edilecektir. 1974 de fosfat ve pirit işletmeciliği geliştirilecektir.

(Devamı var)

zamanınız pahalı mı?

TÜRKİYE HALK BANKASI,
küçük tasarruflarınız kadar,
zamanınızın'da çok değerli olduğu
çağımız yaşantısında,
süratli hizmeti gaye edinerek
modern bankacılık uygulaması
ile daima hizmetinizdedir.

TÜRKİYE HALK BANKASI
halkın bankasıdır

klima cihazı alacaksınız...

1

montajını kim yapacak?

Klima cihazı montajında uyulması şart olan hususlar vardır. Herkes bunu uygulamaz. Montaj hatalı olursa, cihazınız size huzur yerine dert verir. Arçelik klima cihazı burada avantajlıdır. Çünkü Arçelik'in ehliyetli teknisyenleri tarafından takılır.

2

mevcut tesisatta çalışabiliyor mu?

Bazı klima cihazları trifaze cereyanla çalışır. Bu, her binada yoktur. İlâve tesisat yaptırmak ilk yatırım masraflarınızın artmasına neden olur. İşletme masrafları yükselir. Oysa Arçelik'te böyle bir sorun yoktur. Normal cereyanla çalışır, ekonomiktir.

3

fiyatı uygun mu?

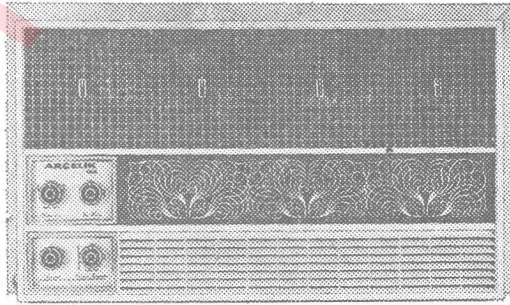
Piyasadaki klima cihazlarına şöyle bir bakın, fiyatların Arçelik'e nazaran ne kadar yüksek olduğunu göreceksiniz. Arçelik, hem ucuzdur, hem de ödeme yönünden son derece avantajlıdır.

4

servisi,garantisi var mı?

Bir klima cihazının belirli zamanlarda bakımdan geçmesi gerekir. Eğer bakım servisi yoksa, rahatınız da olmayacak demektir. Arçelik klima cihazı bu yönden de avantajlıdır. 5 yıllık garantisiyle size sunulan bu cihazın bakımını - gerekirse onarımını - güçlü Arçelik servisi gerçekleştirir. Sizi ortada bırakmaz.

Bizden hatırlatması...

ARÇELİK klima cihazı
MİLYONLUK TECRÜBE

Sanayide ve İnsaatta, Borusan sizinle!

Bütün teşebbüslerinizin güvenilir bir desteğe ihtiyacı vardır. İşte istifadenize sunduğumuz Borusan çeşitleri size bu imkânı getirmektedir. Hem de teknik yönden kusursuz bir imalatla.

Başlıca çeşitlerimiz :

- Su ve gaz boruları
- Sanayi boruları (Mobilya ve ekzoz borusu)
- Profil borular
- Kalın etli profiller
- Pencere profilleri
- Paslanmaz çelik borular
- Ambalaj çemberi
- DKP bant

BORUSAN

Teknikte gerçek aşama

ARSLAN

tek

veya

BLOK

•yapı

• ateş tuğlası

ateş harçları

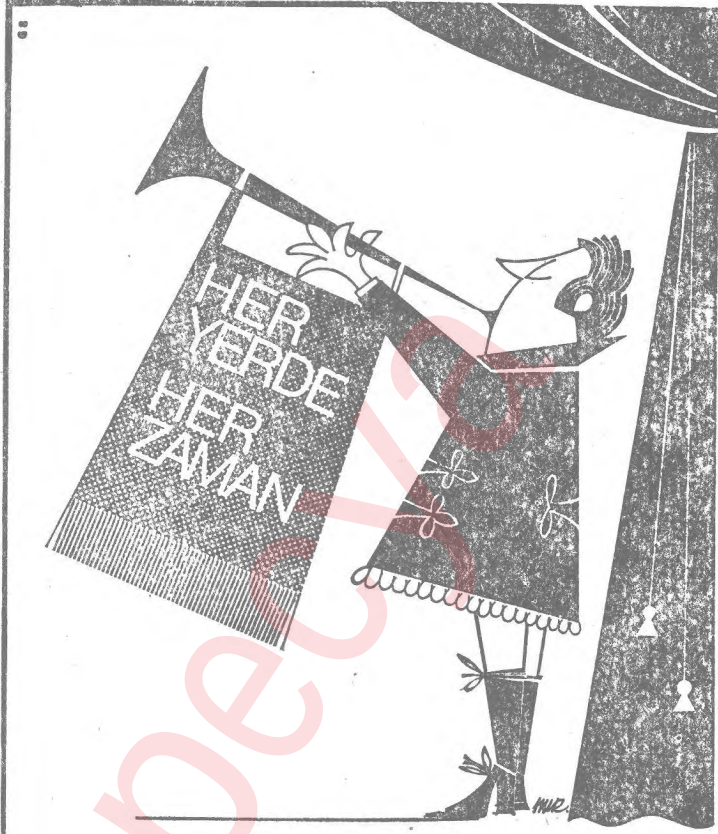
izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Fab. 23 22 10

Mz. 44 30 40

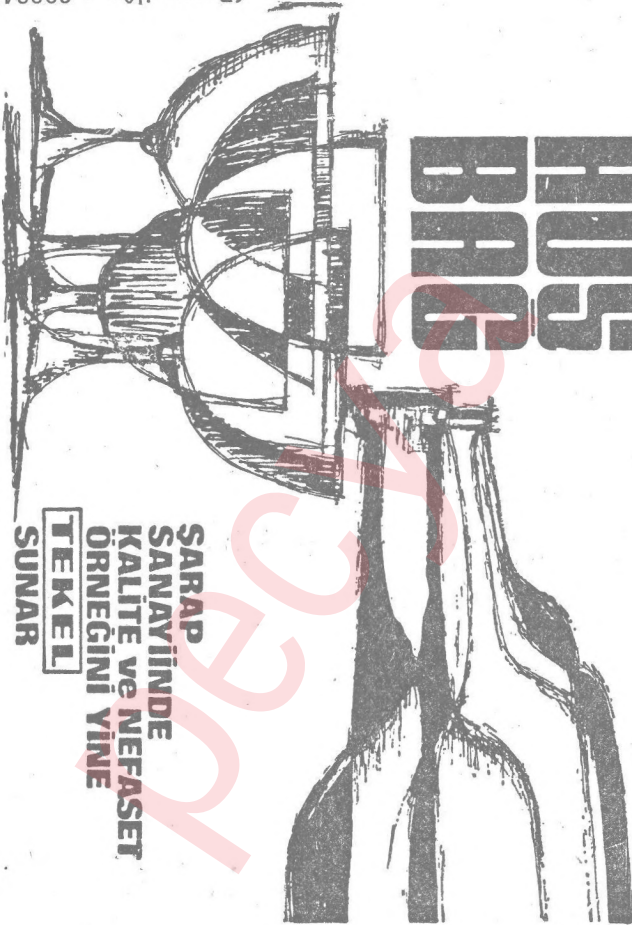
st

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın İlan)

HOS RAC

**ŞARAP
SANAYİNDE
KALİTE VE NEFASET
ÖRNEĞİNİ YİNE
TEKEL
SUNAR**

(Basın İlan : 60664)